

Suomen Musiikkikustantajat ry
Suomen Muusikkojen Liitto ry
Suomen Säveltäjät ry
Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry
Teosto ry

Musiikkitiedostojen metadata

25.9.2017
Jari Muikku

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
1.1. Tausta	3
1.2. Tavoitteet.....	3
1.3. Määritelmiä.....	4
1.4. Raportin rakenne	4
1.5. Toteutustiedot	5
2. Metadata: lähtökohdat	5
2.1. Osapuolet.....	5
2.2. Tärkeimmät tunnisteet	8
2.3. Käytössä olevat tietokannat ja järjestelmät.....	10
2.3.1. Teokset	10
2.3.2. Äänitteet.....	11
2.3.3. Standardit.....	12
3. Metadatan tuottaminen ja siirtoprosessi.....	12
3.1. Metadatan siirtoketju ja käytännöt	12
3.2. Metadatan siirtoketjun yleisen tason haasteita ja ongelmia.....	24
4. Ratkaisumalleja ja toimenpide-ehdotuksia	25
4.1. Haasteita ja ongelmia sekä niiden ratkaisumalleja	25
4.2. Kansainvälisiä kehityshankkeita.....	29
5. Yhteenveto ja johtopäätökset	31
Liite: Haastattelut.....	33

1. JOHDANTO

1.1. Tausta

Musiikin suoratoistopalveluissa käytetään valtavia määriä yksittäisiä ääniteuria ja niiden sisältämiä teoksia. Kansainvälisen tason palveluissa on yleensä tarjolla yli 30 miljoonaa eri ääniteuraa. Määrä kasvaa jatkuvasti ja nopeasti, sillä äänitteiden tuottaminen ja julkaiseminen on helpompaa kuin koskaan.

Yksittäisten soittotapahtumien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti, mikä on puolestaan asettanut uudenlaisia vaatimuksia musiikin lisensointi-, raportointi- ja tilitysjärjestelmille. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa toimiva tekijänoikeusjärjestö PRS For Music käsitteli vuonna 2016 peräti 4,3 biljoonaa yksittäistä soittotapahtumaa, mikä merkitsi noin 80 %:n kasvua edellisvuoteen verrattuna¹.

Äänitteisiin liittyvien oikeudenomistajien kannalta palvelujen toimittamien raporttien yhdenmukaisuus, oikeellisuus ja sähköinen luettavuus ovat kriittisen tärkeitä korvausten laskutuksen ja tilityksen kohdentumisen sekä toiminnan tehokkuuden kannalta.

Teoksen luomisesta ja äänitteen tuottamisesta alkavalle sekä musiikkipalvelujen raportointiin ja käyttöliittymiin päättyvälle tiedonkulun reitille on kuitenkin syntynyt standardisoimattomia vaiheita. Sen vuoksi ainakin osa musiikkitiedostoista päättyy suoratoistopalveluihin joko vajaalla tai virheellisellä teoksia ja niiden tekijöitä sekä esittäviä taiteilijoita koskevalla tiedolla varustettuna. Tämä ns. metadata saattaa reitin varrella myös kadota tai muuntua.

Oikeudenomistajien näkökulmasta nykytilanne johtaa kahteen pääongelmaan. Ensinnäkin suoratoistopalveluilla ja oikeudenomistajien tilityksiä hoitavilla tahoilla on vaikeuksia kohdentaa käyttäjiä ja niistä syntyneitä korvauksia automaattisesti oikeille oikeudenomistajille. Toiseksi moraaliset oikeudet eivät toteudu eli oikeudenomistajien nimiä ei esitetä kuluttajille suoratoistopalvelujen käyttöliittymissä oikeudenomistajia tyydyttävällä tavalla.

1.2. Tavoitteet

Selvitystyön päätavoitteita olivat:

- Tuottaa tietoa metadatakäytänteiden ja metadatan kulkureittien nykytilasta
- Tehdä toimenpide-ehdotuksia metadatan ilmoittamiskäytänteiden ja kulkureitin standardien harmonisoimiseksi niin, että suoratoistopalvelujen raportointi on myös täsmäytettävissä mahdollisimman hyvin oikeudenomistajille tilitykset maksavien eri tahojen tietokantojen kanssa
- Ehdottaa mallia, jolla metadata saadaan esille suoratoistopalveluissa, ja jolla kuluttaja voi hakea palveluista tallenteita metadatan perusteella

Raportissa kuvataan erilaisia metadatan kulkureittiin liittyviä käytänteitä sekä niihin liittyviä ongelmia ja puutteita todellisia esimerkkitapauksia käyttäen. Pääpaino on Suomen

¹ Music Week, May 15, 2017, s. 19

tilanteessa, mutta tutkimuskohteen luonteen mukaisesti tarkastelu tapahtuu samanaikaisesti kansainvälisessä viitekehyksessä.

Tavoitteena oli löytää käytäntöjä, jotka varmistaisivat mahdollisimman sujuvan ja varman metadatan kulkureitin prosessin alusta loppuun saakka. Selvitystyössä tehtiin havaintoja jo käytössä olevista toimintamalleista ja kehityshankkeista, jotka ansaitsevat tulla huomioiduksi hankkeen tavoitteita hyödyttävinä ja mahdollisina ratkaisuin.

Raportissa analysoidaan myös sitä, miten moraaliset oikeudet voisivat toteutua musiikin suoratoistopalveluissa ja niistä erityisesti Spotifyssa.

Selvitystyössä keskityttiin tarkastelemaan tilannetta ainoastaan nykyhetkestä eteenpäin tuotettavien uusien tallenteiden ja teosten osalta eli työssä ei käsitelty jo aiemmin tuotettuihin äänitteisiin ja teoksiin liittyvän metadatan puhdistamista ja laadun parantamista. Lisäksi työssä käsiteltiin ainoastaan audiomuotoisiin musiikkitiedostoihin liittyviä kysymyksiä eli audiovisuaalisiin musiikkitiedostoihin kuten musiikkivideoihin, konserttitaltiointeihin ja musiikkiaiheisiin dokumenttifilmeihin liittyviä erityisaiheita ei tutkittu.

1.3. Määritelmiä

Raportissa käytetään joitakin avaintermejä, jotka määritellään tässä yhteydessä seuraavasti:

Metadata: Äänitetiedostoihin liittyvä tieto äänitteen sisältämisestä teoksista, esityksistä ja oikeudenomistajista eli säveltäjistä, sanoittajista, sovittajista, musiikkikustantajista, esittävistä taiteilijoista ja äänitteiden tuottajista sekä äänitteestä tuotteena.

Moraaliset oikeudet: Tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentissa oleva säädös koskien tekijöiden ns. isyysoikeutta, jota sovelletaan myös äänitteillä esiintyviin taiteilijoihin. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava kuten hyvä tapa vaatii, kun teoksesta valmistetaan kappale tai sitä esitetään julkisesti.

Teos: Sävelteos, joka voi sisältää myös sanoituksen. Teoksella voi olla säveltäjien ja sanoittajien lisäksi myös sovittajia.

Äänite tai ääniteura: Kaupallisesti julkaistu äänitallenne, joka sisältää sekä teoksen että sen esityksen. Useammasta ääniteurasta muodostuvaa taiteellista kokonaisuutta, joka myös julkaistaan sellaisena, kutsutaan albumiksi.

1.4. Raportin rakenne

Raportin toisessa luvussa esitellään äänitetiedostojen ja siihen liittyvän metadatan tuottamiseen ja siirtämiseen osallistuvat osapuolet sekä metadataan liittyvät tärkeimmät tunnisteet, tietokannat ja järjestelmät. Kolmannessa luvussa kuvataan metadatan siirtoprosessin vaiheet sekä niihin liittyviä haasteita ja ongelmia. Neljännessä luvussa analysoidaan prosessista tehtyjä havaintoja ja tehdään toimenpide-ehdotuksia metadatan kulun parantamiseksi. Viidennessä luvussa esitetään yleisen tason johtopäätökset.

1.5. Toteutustiedot

Selvitystyön on tehnyt huhti-kesäkuussa 2017 Digital Media Finland Oy:n konsultti Jari Muikku.

Työtä ohjasi tilaajatahojen eli Suomen Musiikkikustantajat ry:n, Suomen Muusikkojen Liitto ry:n, Suomen Säveltäjät ry:n, Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry:n ja Teosto ry:n edustajista muodostunut ohjausryhmä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut hanketta taloudellisesti.

Selvitystyön lähdeaineistona on käytetty julkisesti saatavilla olevia aihetta koskevia artikkeleita ja tutkimuksia sekä eri osapuolilta luottamuksellisesti käyttöön saatuja aineistoja. Viimeksi mainittuja on käytetty siten, ettei luottamuksellisia tietoja ja liikesalaisuuksia ole paljastettu.

Näiden lisäksi selvitystyötä varten suoritettiin 24 strukturoitua teemahaastattelua, joihin osallistui yhteensä 32 henkilöä. Lähtökohtana oli, että kustakin metadatan siirtoketjuun osallistuvasta intressiryhmästä haastatellaan vähintään kahta eri edustajaa. Suoratoistopalvelujen osalta keskityttiin vain Spotifyyn. Edellä mainittujen lähteiden lisäksi tietoja on täydennetty ja selvennetty yksittäisillä täsmähaastatteluilla. Haastatellut tahot ja henkilöt on esitetty liitteessä.

2. METADATA: LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esitellään aluksi äänitetiedostojen ja siihen liittyvän metadatan tuottamiseen ja siirtämiseen osallistuvat osapuolet lyhyesti. Sen jälkeen esitellään metadataan liittyvät tärkeimmät tunnistet, tietokannat ja järjestelmät.

2.1. Osapuolet

Äänitteen tuottamisen lähtökohtana on teos, jonka ovat luoneet **tekijät** eli säveltäjät, sanoittajat ja sovittajat. Teos on voitu luoda kokonaan ennen esityksen tallentamista, sitä voidaan muokata tallentamisen aikana tai se voidaan luoda kokonaan vasta tallentamisprosessin aikana. Teoksen luomiseen voivat osallistua omalla panoksellaan myös muut studiotyöhön osallistuvat tahot kuten esittävät taiteilijat ja taiteelliset tuottajat. Heidät voidaan niin sovittaessa rekisteröidä myös tekijöiksi.

Teoksen esityksestä vastaavat **esittävät taiteilijat** eli muusikot, laulajat ja kapellimestarit. Esittäjien kokoonpanot voivat vaihdella ensinnäkin henkilömäärän puolesta yksittäisestä taitelijasta laajaan sinfoniaorkesteriin tai kuoroon. Toiseksi kyseessä voi olla joko kiinteä kokoonpano tai yksittäinen solisti, jonka taustalla esiintyy teoksittain vaihtuva kokoonpano yksittäisiä studiomuusikkoja. Kiinteiden kokoonpanojen tapauksissakin äänitteillä voi esiintyä vakituisten muusikkojen lisäksi yksittäisiä studiomuusikkoja.

Lisäksi on huomioitava, että edellä ja jatkossakin mainituissa henkilöissä ja yhtiöissä voi **yhdistyä useita eri rooleja**. Esimerkiksi luovat tekijät ja esittävät taiteilijat voivat olla samoja henkilöitä, ja heillä voi olla oma levy-yhtiönsä ja musiikkikustantamonsa. Levy-yhtiö voi toimia samalla myös digijakelijana ja niin edelleen.

Äänitteet tallennetaan useimmiten **studioissa**, joissa ne myös miksataan ja **masteroidaan** kaupallista julkaisemista varten. Yleensä tuotetaan kaksi erilaista digitaalista mastertiedostoa: toinen fyysisiä äänitejulkaisuja ja toinen digitaalisia julkaisuja varten.

Nykyisin on mahdollista tallentaa äänitteitä ammattitasoisesti muuallakin kuin varsinaisissa studioissa. Ammattitasoinen tallennusteknologia on myös hinnaltaan ja saatavuudeltaan kaikkien asiasta kiinnostuneiden ulottuvissa.

Musiikkikustantajat edistävät edustamiensa tekijöiden uraa ja teosten käyttöä. He tarjoavat edustamiaan teoksia eri tahoille esitettäväksi, tallennettaviksi ja julkaistavaksi äänitteinä. Musiikkikustantajat osallistuvat myös äänitteinä julkaistujen teosten markkinointiin ja edistävät niiden käyttöä esimerkiksi mediassa ja erilaisissa av-tuotannoissa.

Musiikkikustantajat voivat tehdä sopimuksia joko yksittäisen tekijän kaikista teoksista tai yksittäisistä teoksista. Jos yksittäisellä teoksella on useampi kuin yksi tekijä, kullakin tekijällä voi olla sopimus omasta osuudestaan eri kustantajan kanssa.

Kustannussopimukset voivat kattaa koko maailman tai ne voidaan rajoittaa koskemaan vain tiettyjä maantieteellisiä alueita. Yksittäisellä teoksella tai sen osalla voi olla eri kustantaja eri maissa. Kustannussopimusten ajallinen kesto vaihtelee tapauskohtaisesti. Musiikkikustantajat voivat myös myydä yksittäisten teosten tai kokonaisten kustannuskatalogien oikeuksia toisilleen.

Hyvä esimerkki kansainvälisen kustannustoiminnan kompleksisuudesta on viime vuosien suurimpiin kansainvälisiin hitteihin lukeutuva ”Uptown Funk”. Teoksella on kymmenkunta eri tekijää ja kustantajaa, joilla kullakin on edelleen omat kansainväliset alikustannussopimuksensa, ja niillä erilaiset kestot sekä tulojen jakosuhteet.²

Kaikista teoksista ei ole tehty kustannussopimusta, jolloin kyse on ns. manus-teoksesta eli teoksen kaikki oikeudet ovat sen tekijöillä. Sekä kustannettujen että manus-teosten tekijät, jos heitä on enemmän kuin yksi, sopivat teoksen valmistuttua keskenään teoksen tuottamien tulojen jakosuhteista.

Musiikkituottajat eli levy-yhtiöt etsivät ja kehittävät artisteja sekä heidän uraansa, julkaisevat äänitteitä kaupallisille markkinoille sekä fyysisessä että digitaalisessa muodossa ja markkinoivat niitä.

Levy-yhtiöt jaetaan tavallisesti kahteen ryhmään, monikansallisiin eli major-yhtiöihin ja riippumattomiin eli indie-yhtiöihin. Vuonna 2016 kolmen monikansallisen yhtiön eli Sonyn, Universalin ja Warnerin yhteenlaskettu osuus Suomen äänitemarkkinoista oli noin 92 %³. Suurin indie-yhtiö markkinoillamme oli Playground 5,6 %:n osuudella.

Yksittäiset äänitteet voivat olla levy-yhtiön omia ja kokonaan itse rahoittamia tuotantoja, ne voivat julkaista jonkun muun tahon kuten **tuotantoyhtiön** tuottamia mastereita

² <http://www.billboard.com/articles/business/6553861/uptown-funk-royalties-who-gets-paid>

³ <http://ifpi.fi/uutiset/arkisto/aanitemusiikin-kulutus-kasvaa-edelleen---digitaaliset-musiikkipalvelut-muodostavat-jo-75-prosenttia-aanitemyyntin-arvosta>

lisensointisopimuksen perusteella tai ne voivat toimia pelkästään jakelijoina muiden tahojen tuottamille valmiille äänitteille. Viime vuosina kansainvälisillä markkinoilla on yleistynyt lisäksi ns. label service –malli, jossa äänitettä julkaiseva taho voi ostaa ko. palveluja tarjoavilta levy-yhtiöltä tapauskohtaisesti vain kulloinkin tarvitsemansa palvelut kuten esimerkiksi markkinoinnin.

Äänitteiden kaupallisesta **jakelusta** vastasivat aiemmin pitkälti siihen erikoistuneet yhtiöt. Fyysisten äänitteiden markkinoiden laskun myötä jakeluyhtiöiden määrä on vähentynyt ja suurimmat levy-yhtiöt hoitavat tätä toimintaa nykyisin pääsääntöisesti itse.

Sen sijaan markkinoille on tullut **aggregaattoreita**. Niillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka kokoavat yksittäisiin äänitteisiin ja yksittäisten levy-yhtiöiden katalogeihin liittyviä oikeuksia laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja lisensoivat niitä eri verkkopalveluille. Tällaisia yhtiöitä ovat esimerkiksi Phonofile ja The Orchard⁴.

Digitaalisista musiikkipalveluista ja niistä erityisesti suoratoistopalveluista on tullut 2010-luvun aikana varsinkin Pohjoismaissa tärkein musiikin kulutusmuoto. Vuonna 2016 digitaalisen osuuden Suomen äänitemarkkinoista oli 75 % ja suoratoiston 72 % eli latausten ja muiden digitaalisen myynnin muotojen osuus oli vain 3 %⁵. Globaalilla tasolla suoratoiston arvon odotetaan PwC:n ennusteen mukaan ylittävän fyysisten tallenteiden myynnin arvon vuoden 2017 aikana.⁶

Digitaalisten tilausmallisten suoratoistopalvelujen selkeä markkinajohtaja oli tätä raporttia kirjoitettaessa Spotify ja sen tärkein kilpailija Apple Music. Niiden yhteenlaskettu globaali markkinaosuus oli vuoden 2016 lopussa noin 64 %. Spotifyn osuus oli 43 % ja Apple Musicin 21 %⁷.

Metadatan siirtoprosessien kannalta **tekijänoikeusjärjestöt** ovat keskeisessä roolissa. Yksittäiset ammattimaisesti toimivat luovat tekijät solmivat Suomessa yleensä asiakassopimuksen **Teoston**⁸ kanssa. Teosto rekisteröi teokset ja lisensoi niihin liittyviä oikeuksia musiikin käyttäjätahoille, käsittelee käyttöraportit, laskuttaa ja tilittää korvaukset oikeudenomistajille. Myös musiikkikustantajat ovat yleensä Teoston asiakkaita, mutta ne hoitavat tiettyjä lisensointi-, vuokraus- ja myyntitoimintoja kuten graafisten ja synkronointioikeuksien kauppaa suoraan itse.

Yksittäiset äänitteillä esiintyvät taiteilijat ja äänitetuottajat tekevät asiakassopimuksen **Gramexin** kanssa vastaavalla tavalla koskien oikeuksien lisensointia, korvausten keräämistä ja niiden tilittämistä, kun äänitteitä esitetään julkisesti. Kuitenkin toisin kuin Teosto, Gramex ei lisensoi musiikin suoratoistopalveluja vaan ne hankkivat äänitetuottajien ja äänitteillä esiintyvien taiteilijoiden oikeudet suoraan levy-yhtiöiltä ja/tai aggregaattoreilta. Gramex lisensoi Suomessa raportin kirjoittamisen aikaan äänitteiden online-käytön osalta vain lähettäjäyritysten simulcastingia ja catch-up-palveluja sekä ei-interaktiivisia musiikin verkkopalveluja.

⁴ Phonofile myytiin The Orchardille toukokuussa 2017, jolloin The Orchard osti myös toisenkin aggregaattorin, Red Essentialin. Nämä kaupat kertovat osaltaan alan konsolidoitumisesta.

⁵ Ibid.

⁶ Financial Times 7.6.2017: "Streaming revenue to surpass physical music sales this year"

⁷ <https://musicindustryblog.wordpress.com/2017/01/06/music-subscriptions-passed-100-million-in-december-has-the-world-changed/>; tässä laskelmassa ei ole huomioitu YouTuben osuutta

⁸ www.teosto.fi

Kansainvälisellä tasolla kehitys on johtanut tekijänoikeusjärjestöjen osalta viimeisen kymmenen vuoden aikana siihen, että anglo-amerikkalaisten teosten oikeudet lisensoi kansainvälisesti toimiville verkkopalveluille joko monikansalliset kustantajat itse tai niiden siihen erikseen valtuuttamat tahot. Euroopassa EU-komissio on pyrkinyt edistämään omilla toimillaan kansainvälisten verkkopalvelujen lisensoinnin ohjautumista kansallisen tason lisensoinnista kohti suurempia oikeuspaketteja laajemmille maantieteellisille alueille tarjoavia yksiköitä, jotta samat digitaaliset sisällöt ja palvelut olisivat saatavilla koko EU-alueella.

Tämän kehityksen seurauksena markkinoille on tullut perinteisten kansallisten tekijänoikeusjärjestöjen rinnalle uudenlaisia **tekijänoikeuksien hallinnointipalveluita** kuten ICE (International Copyright Enterprise)⁹ ja NMP (Network of Music Partners)¹⁰, joiden omistajia ovat eri maiden tekijänoikeusjärjestöt. Hallinnointipalvelut tarjoavat erilaisia ns. back office –palveluja koskien teosten rekisteröintiä, raporttien käsittelyä ja laskutusta erityisesti musiikin online-käytön alueella. Esimerkiksi Teoston osalta teosten rekisteröinti tapahtuu käytännössä pitkälti ICE:ssa ja online-raporttien käsittely NMP:ssa.

2.2. Tärkeimmät tunnisteet

Online-ympäristössä yksittäisten ääniteurien sekä niiden sisältämien teosten ja eri oikeudenomistajien tunnistaminen perustuu ensi sijassa kansainvälisesti standardoituihin tunnisteisiin. Ne ovat välttämättömiä eri osapuolten välisessä tiedonvaihdossa, joka tapahtuu pääsääntöisesti sähköisesti ja koneellisesti.

Käytännön tasolla ylivoimaisesti tärkein tunniste on **ISRC** eli International Standard Recording Code¹¹, joka otettiin käyttöön 1990-luvun alussa. Sen tekninen standardinumero on ISO 3901.

ISRC:n avulla tunnistetaan tietty ääniteura riippumatta äänitteen formaatista ja jakelukanavasta, mutta ei sen sisältämää teosta. Tämän vuoksi esimerkiksi saman teoksen ja sen eri versioiden eri levytyksillä on kaikilla omat ISRC-numeronsa.

ISO on nimittänyt äänitetuottajien kansainvälisen yhteisjärjestön IFPI:n ISRC:n myöntämisestä vastaavaksi tahoksi. IFPI on puolestaan valtuuttanut kansalliset ryhmänsä myöntämään ISRC-numerot omilla maantieteellisillä vastuualueillaan tuotetuille äänitteille. Suomessa tästä toiminnasta vastaa Musiikkituottajat ry.

ISRC-koodi koostuu aina kahdestatoista merkistä ja sen rakenne on CC-XXX-YY-NNNNN. Kyseiset kentät viittaavat seuraaviin tietoihin:

- CC ilmaisevat julkaisijan kotimaan
- XXX ilmaisevat julkaisijan
- YY ovat julkaisuvuoden kaksi viimeistä numeroa
- NNNNN viittaavat tiettyyn audio- tai av-tallenteeseen

Tunnisteeseen liittyvät yksityiskohtaiset säännöt ja ohjeet on esitetty ISRC-käsikirjassa¹².

⁹ <http://www.iceservices.com>

¹⁰ <http://www.nmp.eu>

¹¹ <http://isrc.ifpi.org/en/>; <http://ifpi.fi/info/palvelut/>

Käytännössä prosessi tapahtuu siten, että IFPI myöntää tuottajille kerran yhtiökohtaisen ”juurikoodin”. Tuottaja numeroi sen jälkeen kaikki tuottamansa yksittäiset ääniteurat itse. Enimmillään nämä mahdollistavat jopa 100.000 eri ääniteuran nimeämisen. Suomessa myönnetään äänitetuottajille vuosittain noin 500-600 ISRC-koodia.

GRid eli Global Release Identifier¹³ on sähköisesti julkaistuihin tuotteisiin tarkoitettu tunniste. Tuote on kokonaisuus, joka voi koostua useasta eri digitaalisessa muodossa olevasta teoksesta ja sisältää erilaista aineistoa kuten audio-, audiovisuaalista, kuva- ja tekstiaineistoa. Eri GRid-tunnuksen saavat tuotteet voivat sisältää samoja yksittäisiä teoksia ja ääniteuria. GRid-tunnusten hallinnoinnista vastaa ISRC:n tavoin IFPI ja sen maakohtaiset järjestöt. Haastattelujen perusteella GRid-koodia käytetään Suomessa hyvin rajoitetusti.

Sen sijaan **EAN**- ja **UPC**-tuotekoodit ovat ISRC:n ohella tärkeimmät äänitteen tunnistekoodit. EAN (European Article Number)¹⁴ ja UPC (Universal Product Code)¹⁵ ovat viivakoodijärjestelmiä, jotka ilmaisevat tuotetyypin ja -pakkauksen sekä valmistajan.

ISWC eli International Standard Work Code¹⁶, jonka tekninen standardinumero on ISO 15707, otettiin käyttöön 1990-luvun puolivälissä. ISWC:n tarkoituksena on tunnistaa musiikillinen teos, mutta ei sen erilaisia ilmenemismuotoja.

ISWC on osa tekijänoikeusjärjestöjen kansainvälisen kattojärjestön CISAC:n¹⁷ laajempaa CIS-kokonaisuutta (Common Information System). ISWC-numeroita myöntävät ISO:n nimittämän ISCW Agencyn hyväksymät paikalliset agentit eli käytännössä kansalliset tekijänoikeusjärjestöt. Pohjoismaissa tämä tapahtuu alueella toimivien järjestöjen yhteisen Nord-IC -järjestelmän puitteissa.

ISWC-numero koostuu kolmesta osasta. Alkuliitteenä olevaa yksittäistä T-kirjainta seuraa yhdeksän numeron sarja ja lopussa on vielä yksittäinen tarkistusnumero.

ISWC-numeron saamiseksi vaadittava metadata sisältää seuraavat tiedot:

- Teoksen nimi
- Teoksen kaikki tekijät ja kustantajat ml. heidän IPI-numeronsa¹⁸ ja roolikoodinsa; yksittäisellä tekijällä voi olla useitakin rooleja kuten säveltäjä ja sovittaja
- Teoksen lajin CISAC-luokittelukoodi
- Erilaisten versioiden tapauksessa tieto alkuperäisestä teoksesta

¹² http://www.ifpi.org/content/library/isrc_handbook.pdf#Heading321

¹³ <http://www.ifpi.org/grid.php>

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/International_Article_Number

¹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Product_Code

¹⁶ <http://www.iswc.org/en/index.html>

¹⁷ <http://www.cisac.org>

¹⁸ IPI-numero (Interested Parties Information) on osa ISWC-järjestelmää ja se identifioi yksittäisen luonnollisen tai juridisen henkilön. Se korvasi vuonna 2001 aiemmin käytössä olleen CAE-järjestelmän (Compositeur/Auteur/Editeur). Yksittäisten tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden nimien tunnistamiseen käytetään myös ISNI-standardia: <http://www.isni.org>

ISWC-numeroa käytetään ennen kaikkea tekijänoikeusjärjestöjen piirissä hallinnollisissa tarkoituksissa. ISWC-numeron lisäksi järjestöt saattavat käyttää omia teosten ja oikeudenomistajien numerointijärjestelmiään järjestöjen sisäisistä syistä johtuen.

Edellä mainittujen tunnisteiden lisäksi useimmilla suurilla levy-yhtiöillä, kustantajilla, jakelijoilla ja digitaalisilla musiikkipalveluilla on lisäksi käytössä **omat yhtiöiden sisäiset tunnistekoodinsa**, joita käytetään joko sisäisesti tai kahdenvälisesti eri tuotteiden, teosten ja oikeudenomistajien tunnistamiseen.

2.3. Käytössä olevat tietokannat ja järjestelmät

Edellä kuvatut tunnisteet kytkeytyvät erilaisiin tietokantoihin, joihin on talletettu yksittäisiin äänitteisiin ja teoksiin liittyvät yksityiskohtaiset tiedot. Kullakin yhtiöllä ja tekijänoikeusjärjestöllä on yleensä omat tietokantansa. Digitaalisen sisältöliiketoiminnan piirissä osapuolet käyttävät tunnisteiden ja tietokantojen lisäksi yhteisiä tiedonhaku- ja siirtojärjestelmiä sekä standardeja.

Yksi metadatan siirtoketjun keskeisimmistä haasteista on, miten kaikkien yksittäisten tietokantojen sisältämä tieto saadaan yhdistettyä keskenään ja tunnisteiden kanssa siten, että osapuolten välinen tiedonvaihto tapahtuisi mahdollisimman pitkälti sähköisesti ja automaattisesti, ja siten tehokkaasti. Samoja oikeuksia ja tuotteita koskeva tieto tulisi myös olla saatavilla kaikille relevanteille osapuolille yhdenmukaisessa muodossa ja sisällöltään oikein.

Lisäksi on huomioitava, että kyse on monilta osin dynaamisesta tiedosta eli osa tiedoista voi muuttua ajan mittaan muun muassa tiettyjen oikeuksien osalta sopimusten tai tekijänoikeudellisten suoja-aikojen raukeamisen ja erilaisten oikeuksien myyntitapahtumien seurauksena.

2.3.1. Teokset

Eri maissa toimivat tekijänoikeusjärjestöt omistavat keskeisimmät teoksia koskevat tietokannat. Kullakin järjestöllä oli viime vuosiin saakka omat tietokantansa, jotka palvelivat ensi sijassa kansallisen tason lisensointitoimintaa. Rajat ylittävien musiikkipalvelujen yleistymisen myötä kasvoi vähitellen tarve luoda järjestelmiä, joiden kautta järjestöt voisivat saada käyttöönsä kaikkia mahdollisia teoksia koskevat tiedot siten kuin ne on rekisteröity järjestelmiin alkulähteellä.

Tämän tavoitteen osalta kunnianhimoisin kansainvälisen tason hanke oli **GRD** (Global Repertoire Database). Sen tarkoituksena oli koota yhteen tietokantaan kaikki teostiedot siten, että GRD olisi ollut kaikille alan toimijoille ensisijainen ja auktorisoitu teoksia ja niihin liittyviä oikeuksia koskeva globaali tietokanta. Hanke kuitenkin kaatui lopullisesti vuonna 2014 joidenkin keskeisten osapuolten vetäydyttyä hankkeesta. GRD:n hankalimmat kysymykset liittyivät siihen, kuka omistaa ja kontrolloi tietoa sekä siihen, miten toimintaa ja järjestelmää valvotaan, kehitetään ja rahoitetaan.

Kun keskitetystä tietokannasta ei päästy yksimielisyyteen, sen vaihtoehtoja on pohdittu ja kehitelty jo ennen GRD-hankettakin¹⁹. Esimerkiksi **CIS-Net**²⁰, jonka on toteuttanut 13 tekijänoikeusjärjestön omistama Fasttrack, tarjoaa käyttäjilleen välineen saada pääsy yli sadan tekijänoikeusjärjestön tietokannoissa oleviin noin 36 miljoonan yksittäisen teoksen metadataan. Järjestelmä tarjoaa tietoa myös sopimuksista ja alikustannussopimuksista.

Uudenlaiset back-office-palvelut kuten aiemmin mainittu ICE ja MINT²¹ tarjoavat lisäksi laajempia teostietokantoja asiakkaidensa käyttöön.

Järjestöjen lisäksi musiikkikustantajilla on yleensä omat tietokantansa teoksista, joiden oikeuksia ne omistavat tai hallinnoivat.

2.3.2. Äänitteet

Äänitteiden osalta suurimmat kansalliset tietokannat ovat yleensä kussakin maassa naapurioikeuksia hallinnoivilla tekijänoikeusjärjestöillä. Suomessa tämä taho on Gramex. Lisäksi alalla toimivilla yhtiöillä on omia tuotteitaan koskevat omat tietokantansa.

Kuten teostenkin osalta, naapurioikeusjärjestöjen kansainvälisen kattojärjestön SCAPR:n²² piirissä on pyritty kehittämään järjestelmiä, joilla eri puolilla oleva tieto saataisiin koottua yhteen. Näistä tärkeimpiä ovat IPD ja VRDB2.

IPD:n (International Performers Database)²³ tavoitteena on tunnistaa äänitteillä esiintyvät yksittäiset taiteilijat. Tunnistamismandaatti on annettu naapurioikeuksia hallinnoiville paikallisille järjestöille. Lopputuloksena kullakin taiteilijalla tulisi olla yksilöllinen IPN-numero (International Performer Number), jota käytettäisiin osapuolten välisessä tiedonvaihdossa.

VRDB2 (Virtual Recording Database 2)²⁴ on puolestaan tätä kirjoitettaessa vielä implementointivaiheessa oleva CIS-Netin kaltainen järjestelmä, joka tarjoaisi pääsyn useiden naapurioikeusjärjestöjen äänitetietokantoihin. Se helpottaisi yksittäisten ääniteurien ja niihin liittyvien oikeudenomistajien tunnistamista. VRDB2 otetaan suunnitelmien mukaan käyttöön vuoden 2018 aikana.

Suomessa **Gramex** on kansainvälisessä vertailussa ainutlaatuisessa asemassa siksi, että äänitetuottajat ilmoittavat ääniteuria rekisteröidessään myös niillä esiintyvät taiteilijat. Muissa maissa tämä tapahtuu joko välikäsien kautta tai muusikkojen itsensä toimesta, jolloin tiedoissa voi helposti olla huomattavasti enemmän puutteita tai virheitä. Gramex on myös äskettäin ottanut käyttöönsä oikeuksien hallinnoinnissa uudenaikaisen Apollo-järjestelmän, jonka arkkitehtuuri on modulaarista ja perustuu yksittäisiin ääniteuriin. Se on yhteensopiva IPD- ja VRDB2-järjestelmien kanssa.

¹⁹ Tätä kirjoitettaessa meneillään olevia erilaisia aiheeseen liittyviä kehityshankkeita on esitelty luvussa 4.2.

²⁰ <http://www.fasttrackdcn.net/our-products/cis-net/>

²¹ <https://www.mintservices.com/#/>

²² <http://www.scapr.org/what-scapr>

²³ <http://www.scapr.org/ipd>

²⁴ <http://www.scapr.org/ipd>

VRDB2:n merkittävin puute on, että siinä ISRC-numero ei ole pakollinen vaan valinnainen tietokenttä. Tämä johtuu siitä, että edellä mainituista syistä monissa maissa äänitteillä esiintyvät taiteilijat eivät saa lisättyä ISRC-numeroita naapurioikeusjärjestöihin ilmoitettavaan tietoihinsa.

2.3.3. Standardit

Digitaalisten musiikkipalvelujen ja oikeudenomistajatahojen välinen tiedonsiirto perustuu nykyisin kaikkien keskeisten toimijoiden kesken yhteen standardiin, DDEX:ään.

DDEX²⁵ on järjestelmä, joka on tarkoitettu tiedon siirtämiseen läpi digitaalisten sisältötuotteiden arvoketjun. DDEX perustettiin vuonna 2006 ja sen taustalla on joukko suuria kansainvälisiä tekijänoikeusjärjestöjä, digitaalisia palveluntarjoajia, mediakonserneja ja teknologiayhtiöitä.

DDEX on standardisoinut formaatin, jolla XML-muotoiset viestit laaditaan ja vaihdetaan osapuolten kesken. Sitä on pyritty kehittämään myös mahdollisimman yhteensopivaksi edellä mainittujen tunnisteiden ja tietokantojen kanssa.

DDEX sisältää useita erilaisiin toimintoihin kuten myynnin raportointiin ja oikeuksien lisensointiin tarkoitettuja alastandardeja.²⁶

3. METADATAN TUOTTAMINEN JA SIIRTOPROSESSI

Tässä luvussa esitetään haastattelujen, kirjallisten lähteiden ja sekä selvityksen tekijän aiheeseen liittyvän työkokemuksen perusteella muodostettu kuva metadatan tuottamisen ja sen siirtämisen nykytilanteesta eri osapuolten välillä.

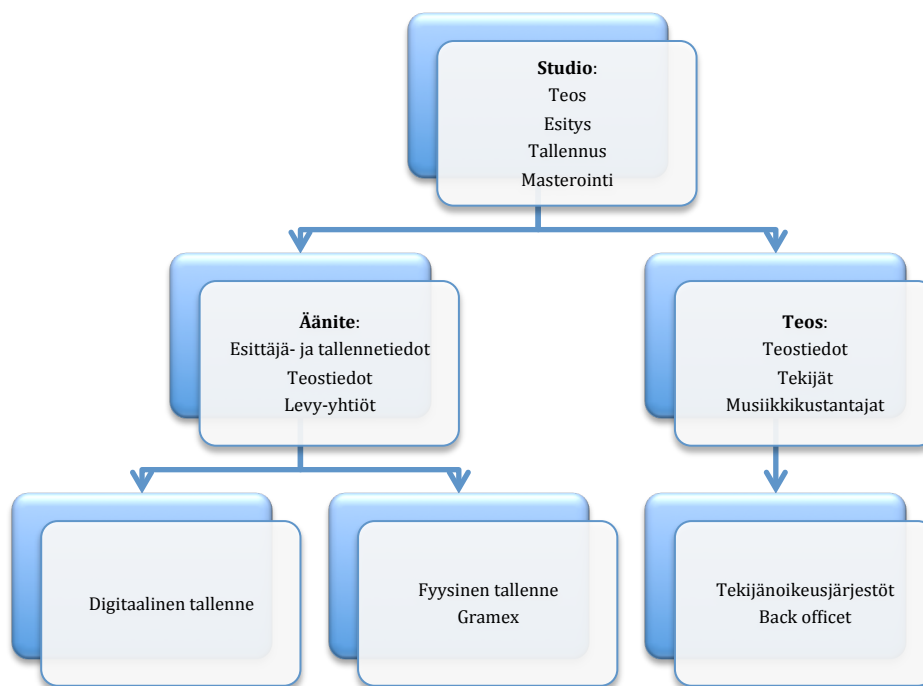
Kuvauksessa keskitytään alan tyypillisimpiin menettelytapoihin ja tilanteisiin. Erilaisia variaatioita ja poikkeustapauksia sekä teknisiä yksityiskohtia käsitellään vain siinä määrin kuin ne ovat merkityksellisiä selvitystyön kysymyksenasettelun, tavoitteiden ja laajuuden kannalta. Kuvauksessa mainittuja ongelmia ja haasteita sekä niiden mahdollisia ratkaisumalleja analysoidaan luvussa 4.

3.1. Metadatan siirtoketju ja käytännöt

Metadatan siirtoketju alkaa tilanteesta, jossa **sävelteos esitetään ja tallennetaan studiossa** tai jossain muussa äänitykseen sopivassa tilassa. Tämän jälkeen tallenne masteroidaan, minkä jälkeen äänite ja siihen liittyvä metadata siirtyvät eteenpäin seuraavan kaavion mukaisesti:

²⁵ <http://www.ddex.net/about-ddex>

²⁶ <https://kb.ddex.net/display/HBK/DDEX+Standards>



Kuva 1: Kaaviokuva studiotyöstä ja metadatan kulkureitin ensimmäisestä vaiheesta

Studiotyön luonne vaihtelee paljon musiikin tyyliin, kokoonpanon suuruuden ja tallennuspaikan mukaan. Ammattimaisessa äänitetuotannossa tästä vaiheesta vastaa yleensä taiteellinen tuottaja. Hänen lisäksi työhön osallistuu äänittäjä. Tallennustyössä roolit voivat kuitenkin yhdistyä eri tavoin: esimerkiksi joku esittävästä taiteilijoista voi olla myös tuottaja tai tuottaja voi toimia myös äänittäjänä.

Samaten luovien tekijöiden osallistuminen studiotyöhön vaihtelee paljon. Teoksen tekijät eivät välttämättä ole lainkaan mukana äänitteen tallentamistyössä elleivät he ole myös kyseistä teosta esittäviä taiteilijoita.

Tekijät ja/tai heidän kustantajansa rekisteröivät uudet teokset Teostoon, mistä ne siirretään laadunvalvonnan ja tietojen oikeaan tiedostomuotoon saattamisen jälkeen ICE:n tietokantaan. Monikansalliset kustantajat siirtävät uusien teosten tiedot ICE:en keskitetysti kansainvälisellä tasolla oman sisäisen ja yhteen yksikköön keskitetyn laaduntarkastusprosessin jälkeen. Kun uusi teos tallennetaan ICE:n tietokantaan, se saa samalla ISWC-numeron.

Äänitettä koskevan metadatan eli esittävien taiteilijoiden sekä teoksen, tekijöiden ja kustantajien nimien keräämisestä vastaavat ensi sijassa taiteellinen tuottaja sekä levy-yhtiössä kotimaisesta tuotannosta vastaavat henkilöt. Lisävaihe metadatan siirtoon tapahtuu silloin, kun valmiin masterin tuottaa jokin tuotantoyhtiö, joka puolestaan lisensoi sen julkaistavaksi jollekin levy-yhtiölle.

Aiemmin studiotyössä käytettiin yleisesti ns. studiolistoja, joihin koottiin tiedot levyllä esiintyneistä taiteilijoista ja heidän osuuksistaan. Haastattelujen perusteella niitä ei kuitenkaan enää käytetä Suomessa kuin satunnaisesti. Metadatan keruu perustuu pitkälti vastuuhenkilöiden omiin kirjauksiin sekä niiden välittämiseen ja vahvistamiseen pääasiassa sähköpostitse.

Studiotyö on usein luonteeltaan pirstaleista ja kiireistä, ja sitä saatetaan tehdä epätyyppillisissä paikoissa ja mihin vuorokauden aikaan tahansa. Haastattelujen perusteella muusikot saattavat joskus myös buukata itse lisämuusikkoja sessioihin ohi tuottajan, jolloin tuottaja ei välttämättä aina pysy täysin ajan tasalla kaikista yksittäisistä osuuksista. Kiinteiden kokoonpanojen osalta tällaisia ongelmia ei yleensä esiinny vaan ne nousevat esiin erityisesti yksittäisten studiomuusikkojen käyttöön perustuvissa projekteissa.

Haastateltavat totesivat, että studiotyössä keskitytään pääasiassa oikean tunnelman luomiseen ja parhaan mahdollisen suorituksen esille saamiseen. Tällöin muodollisemmat seikat kuten tietojen kirjaaminen jäävät helposti vähemmälle huomiolle.

Samaten pienimpien levy-yhtiöiden toiminta perustuu usein enemmän harrastamiseen ja tunteeseen kuin ammattimaiseen liiketoimintaan, jolloin hallinnolliset työt saattavat jäädä huonosti hoidetuiksi. Lisäksi tällaisilla toimijoilla saattaa olla puutteelliset tiedot musiikkibisneksestä. Tämä ilmenee haastattelujen perusteella esimerkiksi siten, että kaikki eivät tunne edes ISRC-koodia ja sen merkitystä, jolloin näistä asioista kysellään muun muassa masterointivaiheessa.

Studiovaiheeseen liittyy metadatan osalta ainakin seuraavia haasteita ja ongelmia:

- Kaikkien äänitteellä esiintyvien taiteilijoiden nimiä ja osuuksia ei välttämättä saada kirjattua täysin ja oikein.
- Tuottajat ja äänittäjät tekevät työtään palkkioita tai palkkaa vastaan. He eivät ole oikeutettuja tekijänoikeuskorvauksiin, elleivät he osallistu teoksen luomiseen tai esiinny muusikkoina. Tämän vuoksi heillä ei ole erityisesti taloudellista incentiiviä tuottaa ja välittää mahdollisimman laadukasta ja täydellistä tietoa esiintyjistä ja teoksista.
- Esiintyvät taiteilijat ja tekijät eivät aina vaivaudu tarkistamaan äänitettä koskevia tietojaan tai heille ei tarjoudu mahdollisuutta tehdä sitä.
- Tuottajien ja levy-yhtiön edustajien välillä saattaa esiintyä tiedonkulun katkoksia tai väärinkäsityksiä.
- Jos kyseessä on uusi teos, teoksen rekisteröinti tekijänoikeusjärjestöjen tietokantoihin saattaa tapahtua vasta kauan sen jälkeen, kun äänite on jo julkaistu markkinoille. Tämä vaikeuttaa teoksen tunnistamista ja korvausten kohdistamista oikeudenomistajille.
- Teoksen nimi saattaa vielä muuttua äänitysten jälkeen ennen kuin tekijät ja/tai teoksen kustantajat rekisteröivät sen, mikä voi vaikeuttaa myöhempää tunnistamista.
- Toisiaan lähellä olevat teosnimet saattavat sotkeentua keskenään.
- Jos teoksella on useampi kuin yksi tekijä ja kustantaja, eri rekisteröinti-ilmoitusten yhdistämisessä saattaa esiintyä ongelmia, jos jakosuhteet ja osuudet ovat erilaisia eri alueilla tai maissa.
- Manuaalisten lyöntivirheiden lisäksi esimerkiksi muista kuin latinaiseen kirjaimistoon perustuvista kielistä translitteroitujen nimien kirjoitusasut saattavat vaihdella. Esimerkiksi Tšaikovski-nimen kirjoitusasusta saattaa haastateltavien mukaan olla jopa 200 eri versiota. Myös skandinaaviset å-, ä- ja ö-kirjaimet aiheuttavat helposti ongelmia kansainvälisissä yhteyksissä.
- Muunmaalaiset toimijat eivät osaa hahmottaa suomenkielisiä teosten ja henkilöiden nimiä niminä vaan puhtaina merkkijonoina. Tämä saattaa aiheuttaa kansainvälisissä

yhteyksissä helposti lyönti- tai hahmotusvirheitä, kun tiedot viedään sähköisiin järjestelmiin.

- Pienimpien toimijoiden osalta saattaa ilmetä puutteita musiikkialaa koskevissa perustiedoissa ja -taidoissa.
- Digitaalisten julkaisujen masterit tuotetaan lähes poikkeuksetta WAV-muotoisina²⁷. Näihin tiedostoihin ei voida liittää mukaan metadataa, joten metadata on aina irrallaan itse musiikkitiedostosta. Sen sijaan fyysisten äänitteiden digitaalisiin mastereihin, jotka tuotetaan toisenlaisissa formaateissa, voidaan liittää metadataa.
- Masterioijat saavat yleensä käyttöönsä vain minimitiedot ääniteurista.

Haastateltavani totesivat, että useimmat edellä mainitut studiotyövaiheeseen liittyvät haasteet ja ongelmat eivät ole luonteeltaan systemaattisia ja toistuvia vaan pikemminkin satunnaisia.

Musiikkikustantajien rooli studiotyövaiheessa vaihtelee hyvin paljon tapauksesta riippuen. Monessa tapauksessa kustantaja ei osallistu millään tavoin äänitteen metadatan tuottamiseen. Levy-yhtiöt eivät puolestaan välttämättä lisää tallennettujen teosten kustantajatietoja metadataan lainkaan tai jättävät sen pois, jos tietoa ei ole helposti saatavana.

Kun äänitteen **masterit ovat valmiit, ne luovutetaan levy-yhtiölle**. Äänitetuotannon osalta syntyy tällöin kaksi erillistä reittiä:

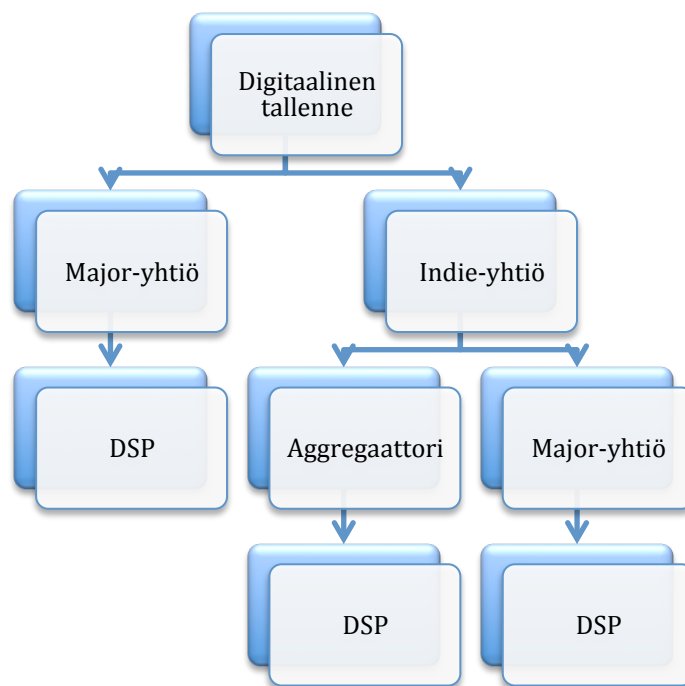
1. *Fyysisten julkaisujen* masterit ja niiden metadata sisältävät yleensä täydelliset esittäjätiedot sekä teoksia koskevat perustiedot eli ns. label copy –tiedot (teoksen nimi, säveltäjä, sanoittaja ja sovittaja sekä mahdollisesti myös kustantaja), sillä ko. tiedot ilmoitetaan Gramexille.
2. *Digitaalisia julkaisuja* varten tehdyt masterit etenevät puolestaan kahta erilaista reittiä:
 - Major-yhtiöt toimittavat sekä masterit että niihin liittyvän metadatan keskitetysti digitaalisille musiikkipalveluille.
 - Indie-yhtiöillä on harvemmin suoraa asiakassuhdetta digitaalisiin musiikkipalveluihin²⁸ vaan niiden masterit ja niihin liittyvä metadata toimitetaan digitaalisiin musiikkipalveluihin joko jakelijana toimivan major-yhtiön tai aggregaattorin kautta.

Digitaalisten tallenteiden siirtoprosessi musiikkipalveluihin (DSP²⁹) on kuvattu yksinkertaistettuna seuraavassa kaaviokuvassa:

²⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/WAV>

²⁸ Kullakin digitaalisella musiikkipalvelulla on omat kriteerinsä sen suhteen, millaisia ja minkä kokoisia toimijoita he hyväksyvät suoriksi asiakkakseen.

²⁹ DSP = (engl.) Digital Service Provider (yleisesti alalla käytössä oleva lyhenne)



Kuva 2: Kaaviokuva mastereiden ja metadatan reiteistä digitaalisiin musiikkipalveluihin

Major-yhtiöiden prosessit ovat hyvin samankaltaisia yhtiöstä riippumatta. Ne ovat lisäksi samanlaisia niin major-yhtiön omille tuotteille, muilta tahoilta lisensoiduille valmiille mastereille kuin indie-yhtiöiden major-yhtiöiden jakelussa oleville tuotteille.

Major-yhtiöissä metadataa koskeva työnjako on selkeä. Äänitteiden tuotannosta vastaavat A&R-osaston³⁰ henkilöt keräävät tarvittavat tiedot ja lähettävät ne yhtiön sisällä henkilöille, jotka vastaavat tuotetiedoista ja samalla myös metadatan syöttämisestä yhtiön järjestelmiin. Metadata syötetään sisään yleensä noin 1,5-2 viikkoa ennen äänitteen julkaisupäivää.

Kullakin major-yhtiöllä on käytössään yhtiön sisäinen globaali ja keskitetty järjestelmä, johon he syöttävät online-käyttöliittymän kautta määrämuotoisen järjestelmän vaatimat tiedot. Jos pakollisia tietokenttiä ei ole täytetty, tiedot eivät siirry eteenpäin eikä uutta tuotetta voida luoda. Ainoa selkeä poikkeus prosessiin oli yhdessä major-yhtiössä sen jakelussa olevat tuotteet, joiden metadatan indie-yhtiöt toimittavat heille määrämuotoisen excel-tiedoston muodossa.

Järjestelmissä on myös kenttiä vaihtoehtoisille lisä- eli optiotiedoille, mutta niiden käyttö vaihtelee paljon. Tyypillisimpiä optiokenttiä ovat muita esiintyjiä kuin pääartistejä koskevat tiedot.

Yhtäältä optiokenttiä ei yleensä käytetä, jos tiedoista ei katsota saatavan jotain konkreettista hyötyä suhteessa niiden keräämiseen ja selvittämiseen käytettävään aikaan ja resursseihin. Major-yhtiöiden edustajat totesivat myös, että heillä ei ole velvollisuutta syöttää sisään

³⁰ A&R = (engl.) Artists & Repertoire eli artistien sekä heidän ohjelmistojensa ja uransa kehittämistoiminta

optiotietoja. Toisaalta kyseiset ns. label copy –tiedot ovat yleensä olemassa yhtiön sisällä fyysisten tallenneversioiden osalta, sillä ne ilmoitetaan Gramexille.

Tämä asetelma liittyy ensinnäkin siihen, mitä tietoa ja miten digitaaliset musiikkipalvelut haluavat ja pystyvät esittämään kuluttajille käyttöliittymissään. Käsittelen tätä kysymystä myöhemmin tässä luvussa. Toiseksi joissain tapauksissa, kuten julkaisuissa, joiden päämarkkinat ovat USA:ssa, kaikki esittäjätiedot lisätään metadataan paikallisen järjestelmän vaatimuksesta. Esittäjätiedot saatetaan lisätä satunnaisesti mukaan muutenkin, jos ne ovat helposti saatavilla ja luotettavia.

Kustantajatietojen osalta haastateltavat totesivat, että niiden etsiminen on usein hankalaa. Tämän osalta esitettiin kritiikkiä heille käytössä olevan Teoston ja muiden teostietokantojen puutteista ja virheistä³¹. Myös uusien teosten usein hidas rekisteröintiprosessi suhteessa äänitteen julkaisuaikatauluun aiheuttaa ongelmia.

Järjestelmien vaatimia pakollisia tietoja ovat yleensä seuraavat:

- Artistin nimi: pääesiintyjän nimi sekä ns. featuring-artistin nimi
- Kappaleen nimi
- Tekijät (yhdellä major-yhtiöllä optiotietona)
- Kieli (alkuperämaan kieli ja laulettu kieli)
- Kesto
- Genre
- Copyright-maa eli missä maassa on masterin oikeuksien omistaja
- Oikeudet
- ISRC-koodi
- UPC/EAN-koodi
- Yhtiön sisäinen koodi (joko täysin oma tai GRid:iin perustuva)

Optiotietoja ovat yleensä seuraavat:

- Muut esittäjätiedot kuin pääartisti(t)
- Teoksen kustantaja(t)
- Muut sekalaiset tiedot

Major-yhtiöiden järjestelmät tuottavat automaattisesti tärkeimmät tunnisteet kuten ISRC-koodin. Yhtiöiden kannalta EAN- ja UPC-koodit ovat myös erittäin tärkeitä. Kullakin yhtiöllä on lisäksi omat sisäiset koodinsa tuotteille ja/tai artisteille. Missään major-levy-yhtiössä ei käytetä ISWC-koodeja, ja eräissä niistä metadatasta vastaavat henkilöt eivät tunteneet sitä lainkaan.

Major-yhtiöiden järjestelmissä on myös virheentunnistusominaisuuksia. Jos esimerkiksi äänitteen lopullisen masterin kesto poikkeaa yli 10 sekuntia aiemmin syötetystä tiedosta, se hälyttää ristiriitaisesta tiedosta. Myös saman ISRC-koodin antaminen kahdelle eri ääniteuralle ei lähtökohtaisesti ole mahdollista.

³¹ Teosto on tietoinen mainituista puutteista ja on haastateltavien mukaan valmistelemassa ulkopuolisille käyttäjille uutta vastaavaa palvelua, joka otetaan käyttöön vuoden 2017 loppuun mennessä.

Prosessin lopuksi tuotekohtainen metadata tarkistetaan major-yhtiöissä keskitetysti joko Isossa-Britanniassa tai USA:ssa sijaitsevassa ja kyseiseen tehtävään erikoistuneessa yksikössä. Tämän jälkeen tiedostot ja metadata lähetetään kustakin yhtiöstä sitä globaalilla tasolla hoitavasta yksiköstä tai ulkoiselta palveluntarjoajalta digitaalisiin musiikkipalveluihin.

Haastattelemani major-yhtiöiden edustajat katsoivat, että prosessi sujuu heidän yhtiöittensä näkökulmasta varsin hyvin ja tehokkaasti. Keskusteluissa nousi esiin kuitenkin seuraavia haasteita ja ongelmia:

- Manuaalisyöissä voi tapahtua inhimillisiä virheitä kuten lyöntivirheitä
- Yhtiöiden saama tieto voi olla epätäsmällistä
 - Esimerkiksi säveltäjästä voi olla tiedossa vain sukunimi, mikä voi vaikeuttaa tunnistamista, jos alalla on useita samannimisiä tekijöitä
 - Artistit, joilla on osittain samat nimet saattavat yhdistyä tietokannoissa väärin
- Pseudonymia eli taiteilijanimeä käyttävän artistin oikea nimi ei ole aina tiedossa. Artisti ei välttämättä halua antaa sitä aina edes hallinnolliseen käyttöön, julkisuudesta puhumattakaan. Lisäksi yhden taiteilijanimen takana voi olla useampi kuin yksi artisti.
- Aiemmissa yhtiö- ja katalogikaupoissa on voinut tapahtua datavirheitä, kun tietokantoja on yhdistetty
- Back-katalogien tiedot eivät ole aina oikein tai täydellisiä
- Samasta tiedosta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja
- Käännöskappaleesta saattaa olla tiedossa vain suomenkielinen nimi, jolloin originaalinimeä voi olla vaikeaa tunnistaa
- Järjestelmiin syötetyn tiedon muuttaminen jälkikäteen on vaikeaa
- Major-yhtiöiden ja musiikkipalvelujen metadatajärjestelmien speksit tehdään kansainvälisellä tasolla, mikä rajoittaa kansallisen tason kehitysmahdollisuuksia ja saattaa aiheuttaa joitakin ongelmia esimerkiksi isojen kirjainten käytön kanssa suhteessa suomen kieleen

Riippumattomien eli indie-yhtiöiden metadataprosessit ovat samankaltaiset kuin major-yhtiöilläkin, mutta niiden laatu vaihtelee huomattavan paljon. Tämä korreloi usein sen kanssa, miten suuresta ja miten ammattimaisesti toimivasta yhtiöstä on kyse.

Laatueroja tasoittaa kuitenkin se, että indie-yhtiöiden digijakelijoina toimivien aggregaattoreiden ja major-yhtiöiden määrämuotoiset prosessit pakottavat indie-yhtiöt toimimaan tietyllä tavalla ja täyttämään pakolliset metadatakentät. Haastateltavien mukaan hyvän jakelijan tai aggregaattorin kanssa indie-yhtiöiden metadataongelmat minimoituvat.

Indie-yhtiöt toimittavat metadatan eteenpäin edellä kuvatulla tavalla joko syöttämällä sen suoraan internet-käyttöliittymän kautta tai lähettämällä sen jakelijalle määrämuotoisena excel-tiedostona. Major-yhtiö tai aggregaattori käsittelee tiedot oman prosessinsa mukaisesti ja lähettää metadatan musiikkipalveluille äänitiedostojen kanssa.

Indie-yhtiöiden osalta prosessissa ilmenee seuraavan kaltaisia haasteita ja ongelmia:

- Nimien kirjoitusasuihin ja erikoismerkkeihin liittyvät ongelmat ovat samankaltaisia kuin major-yhtiöilläkin

- Esimerkiksi jakelijan järjestelmä ei saata hyväksyä yhtyeen nimeä sellaisenaan, jos siinä on keskellä &-merkki
- Indie-yhtiön voi olla vaikea saada selville, mitä tapahtuu niiden musiikkipalvelujen välittämien tuotteiden osalta, joiden jakelusopimuksen kausi on umpeutunut; riskinä on mm. perusteeton korvausten kerääminen
- Pitkä fyysinen välimatka jakelijaan saattaa aiheuttaa kommunikaatio-ongelmia
- Epävarmuus siitä, saadaanko kaikilta jakelijoilta samantasoista tietoa äänitteiden käytöstä eri palveluissa

Aggregaattoreiden³² ja digijakelijoiden prosessit muistuttavat major-yhtiöiden vastaavia toimintatapoja. Niiden asiakkaina toimivat levy-yhtiöt syöttävät pakollisiksi määritellyt tiedot omiin kenttiinsä online-käyttöliittymän kautta. Tuotetta ei toimiteta eteenpäin digitaalisiin musiikkipalveluihin ennen kuin vaadittavat tietokentät on täytetty.

Metadatatapohjassa on mukana myös valinnaisia lisätietokenttiä, joihin voi syöttää muun muassa tarkempia esittäjä tietoja. Jotkut jakelijat hyväksyvät metadatan välittämisen heille myös määrämuotoisen excel-tiedoston muodossa.

Aggregaattorit joutuvat muokkaamaan digitaalisille musiikkipalveluille lähetettävän metadatan niiden hyvinkin yksityiskohtaisten ohjeistojen eli ns. style sheetien³³ mukaisesti. Nämä vaihtelevat jossain määrin musiikkipalveluittain. Kun kertaluonteinen adaptaatio kyseisiin malleihin on tehty, ne eivät aiheuta jakelijoille yleensä erityisiä ongelmia. Musiikkitiedostojen ja metadatan siirto jakelijoiden ja musiikkipalvelujen välillä tapahtuu DDEX-standardien mukaisesti.

Jakelijana toimivien aggregaattoreiden tai major-yhtiöiden osalta prosessissa ilmenee seuraavia haasteita ja ongelmia:

- Major-yhtiöillä voi ilmetä jakelussa olevien tuotteiden osalta samoja ongelmia kuin omienkin tuotteiden osalta.
- Indie-yhtiö voi täyttää muodollisesti kaikki pakolliset tietokentät, mutta jakelija ei voi kontrolloida niiden oikeellisuutta. Tiedot voivat olla pahimmillaan ”puuta heinää”, jolloin ongelma kertaantuu musiikkipalvelujen tuottamisraporteissa.
- Pienimmissä indie-yhtiöissä voi ilmetä asenneongelmia ja puutteita sekä alan perustiedoissa että hallinnon perustaidoissa kuten excelin käytössä, jolloin jakelija joutuu opastamaan ja pitämään erikseen silmällä tällaisia tahoja. Yleisesti ottaen metadataan liittyvien ongelmatapausten prosentuaalinen määrä on kuitenkin hyvin pieni suhteessa kokonaisvolyymiin eli haastateltavien mukaan arviolta vain 1-3 %.
- Alalla on haastattelujen perusteella myös pienempiä digijakelijoita, jotka sallivat ja tuottavat huonolaatuista ja puutteellista metadattaa. Tämä aiheuttaa ongelmia muille osapuolille kuten musiikkipalveluille.

³² Tässä raportissa on keskitytty tarkastelemaan aggregaattoreita, joiden asiakaskunta koostuu pääosin ammattimaisesti toimivista levy-yhtiöistä. Markkinoilla on myös aggregaattoreita, jotka palvelevat ensi sijassa itse- ja omakustannejulkaisijoita. Niiden taloudellinen merkitys markkinoiden kokonaisarvosta on kuitenkin marginaalinen.

³³ Koska kunkin musiikkipalvelun oma style sheet on luottamuksellinen, niitä ei käsitellä yksityiskohtaisemmin tässä raportissa.

- Teosten karaoke-versiot saattavat aiheuttaa ongelmia, sillä ne voivat sotkeentua alkuperäisten versioiden kanssa; esim. Phonofilella on tarvittaessa oikeus poistaa ne järjestelmistään.

Digitaaliset musiikkipalvelut vastaanottavat musiikkitiedostot ja metadatan DDEX-standardien mukaisissa muodoissa. Pienimpien jakelijoiden osalta käytetään jossain määrin muita yksinkertaisempia menetelmiä. Haastateltavat tosin totesivat, että DDEX on vain standardi, joka ei toimi ilman kunnossa olevia prosesseja.

Musiikkipalvelut lisäävät saamiinsa tietoihin yleensä oman tunnistekoodinsa tuotteille, artisteille ja/tai oikeudenomistajille. Joissain erityistapauksissa kuten kaupallisesti merkittävimpien julkaisujen osalta major-yhtiöt saattavat ladata tiedot musiikkipalvelujen järjestelmiin aivan viime tingassa mahdollisten vuotojen pelossa.

Musiikkipalvelujen näkökulmasta metadatan yksi suurimmista ongelmista on sen sisällön laatu. Pakolliset tiedot voivat olla muodollisesti oikein, mutta sisällön laatu voi olla keho. Musiikkipalveluilla ei ole mahdollisuuksia valvoa tiedon laatua, sillä ne ovat täysin riippuvaisia levy-yhtiöiden toimittamasta ja omistamasta metadatasta.

Esimerkiksi Spotify on pyrkinyt parantamaan tiedon laatua asiakkaidensa ranking-järjestelmällä, joka palkitsee erilaisin etuoikeuksin niitä, jotka toimittavat heille mahdollisimman täydellistä ja oikeaa tietoa. Muun muassa tekijätiedot ovat Spotifylla optiotietoja, mutta niiden puuttuminen pudottaa ko. tahoa ranking-listauksessa.

Yksittäisistä tunnisteista musiikkipalveluille tärkeimpiä ovat ISRC- ja EAN/UPC-koodit. Joissain maissa kuten Japanissa on lisäksi käytössä aivan omat koodinsa. ISWC:n käyttö on musiikkipalveluille ongelmallista, sillä ne eivät saa niitä käyttöönsä suoraan järjestöistä vaan välikäsiä kautta. ISWC:ssä on musiikkipalvelujen näkökulmasta myös joitakin haasteellisia piirteitä kuten teoskokonaisuuksien ja niiden osien välinen suhde. Esimerkki tästä on kokonaisen sinfonian ja sen yksittäisten osien välinen suhde. Musiikkipalvelut tutkivat haastattelujen perusteella parhaillaan mahdollisuuksia ottaa ISWC käyttöön nykyistä laajemmin.

Ääniteurien käyttöön liittyvässä raportoinnissa musiikkipalveluilla on samanlaisia ongelmia kuin levy-yhtiöllä ja jakelijoilla muun muassa nimiin liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi musiikkipalvelut joutuvat suodattamaan tietoa raportteihin eri tavoin. Ne eivät esimerkiksi voi lähettää kilpaileville tahoille tietoa toistensa osuuksista yksittäisissä teoksissa.

Käytännössä ongelmien aiheuttaman työn ja taloudellisen volyymin suhde musiikkipalveluissa on haastattelujen mukaan vähintään 80:20. Tämä tarkoittaa sitä, että eniten käytettyjen ja liikevaihtoa synnyttävien teosten osalta on yleensä vähän ongelmia, sillä kaikki tahot kiinnittävät erityistä huomiota niiden metadatan oikeellisuuteen ja täydellisyyteen. NMP:n tilastojen mukaan Top 100 -ryhmässä tiedot ovat kunnossa lähes kaikissa tapauksissa, mutta jo Top 1000 -ryhmässä joka kymmenennessä tapauksessa puuttuu tekijätiedot. Haastattelujen perusteella tilanne on parantunut jossain määrin ajan mittaan prosessien vakiinnuttua.

Sen sijaan ns. long tail eli suurin ja vähemmän käytetty osa repertoaarista, josta on toimitettu enemmässä määrin puutteellista tai väärää tietoa, aiheuttaa suurimman määrän ongelmien

ratkaisuun vaadittavasta manuaalisesta työstä. Erityisesti omakustannejulkaisijoille tarkoitetuilla aggregaattoreilla saattaa olla hyvin rajoitetut pakolliset metadata-kentät, mikä puolestaan tuottaa helposti puutteellista tai laadultaan kehua metadataa musiikkipalveluille.

Moraalisten oikeuksien toteutuminen eli tekijä- ja yksityiskohtaisten esittäjätietojen esittäminen musiikkipalvelujen käyttöliittymissä kuluttajille on riippuvainen edellä esitetyistä seikoista. Jos musiikkipalvelut eivät joko saa kyseisiä tietoja levy-yhtiöiden kautta tai jos niiden laatu on liian vaihtelevaa, niiden esille tuominen ei ole käytännössä mahdollista. Erityisesti yksittäisiä muusikkoja koskevan luotettavan tiedon saaminen on haastattelujen perusteella vaikeaa.

Moraalisten oikeuksien osalta vedotaan myös ns. vakiintuneisiin tapoihin. Koska suoratoistopalveluissa ei ole esitetty yksityiskohtaisia tekijä- ja esittäjätietoja tähänkään mennessä, ne eivät katso tätä heidän velvollisuudekseen. Mitä pidempään tilanne pysyy samanlaisena, sitä passiivisemmiksi toimijat muuttuvat.

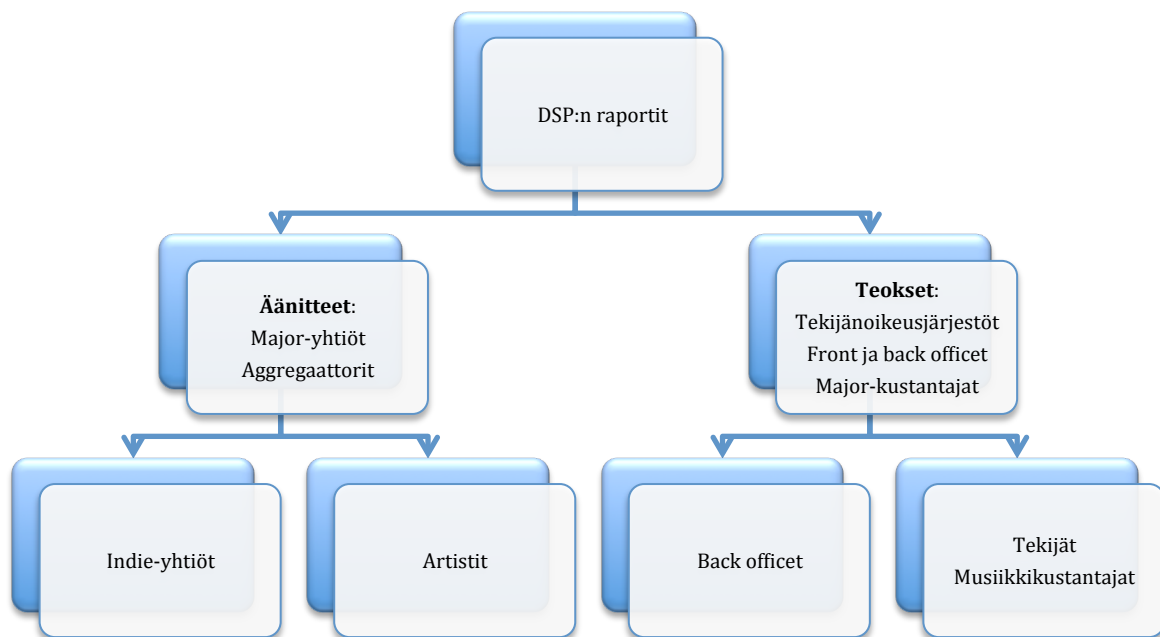
Haastattelujen perusteella eri intressiryhmien näkemykset kuluttajille esille tuotavasta nykyistä selvästi rikkaammasta metadatasta jakaantuivat jyrkästi kahtia. Yhtäältä katsottiin, että ko. tiedot eivät kiinnosta lainkaan keskimääräistä kuluttajaa, jolloin esimerkiksi major-yhtiöiden ei kannata käyttää resursseja laajemman ja yksityiskohtaisemman tiedon tuottamiseen. He eivät katsoneet tätä myöskään velvollisuudekseen.

Toisaalta katsottiin, että rikkaampi metadata palvelisi erityisesti aktiivisia musiikkifaneja ja auttaisi tekemään uusia löytöjä. Tämä puolestaan vahvistaisi sitoutumista palveluun ja olisi siten taloudellisilta vaikutuksiltaan positiivinen. Lisäksi joissakin genreissä kuten klassisessa musiikissa kuluttajat ovat tottuneet lukemaan teos-, säveltäjä- ja taiteilijaesittelyjä osana kuuntelukokemusta, ja jazzin harrastajat ovat erityisen kiinnostuneita yksittäisistä muusikoista.

Digitaalisten musiikkipalvelujen osalta prosessissa ilmenee seuraavia haasteita ja ongelmia:

- Metadata voi olla muodollisesti oikein, mutta sisällöltään heikkolaatuista
- Musiikkipalvelut ovat täysin riippuvaisia levy-yhtiöiden heille toimittamasta metadatasta
- Teostietojen ja ISWC-koodien saaminen suoraan tekijänoikeusjärjestöiltä on vaikeaa
- Musiikkipalveluilla on samoja ongelmia nimien osalta kuin muillakin tahoilla
- Vähemmän käytetyn repertoarin osa, josta on puutteellista tai virheellistä metadataa, kohdentuu huonoimmin ja aiheuttaa suurimman osan manuaalisesta työstä
- Osa pienemmistä aggregaattoreista välittää huonolaatuista metadataa
- Rikkaamman metadatan esittämiseen kuluttajien käyttöliittymässä suhtaudutaan ristiriitaisesti

Musiikkipalvelujen toinen keskeinen prosessi on **käyttöraporttien tuottaminen ja lähettäminen oikeudenomistajille**. Raportit toimitetaan eteenpäin seuraavan kaaviokuvan mukaisesti:



Kuva 3: Kaaviokuva digitaalisten musiikkipalveluiden käyttöraporttien käsittelystä

Äänitteiden osalta major-yhtiöt saavat raportit ja korvaukset suoraan musiikkipalveluilta DDEX-standardien mukaisesti, ja indie-yhtiöt jakelijoidensa kautta. Raportointi tapahtuu yleensä suurimpien asiakkaiden osalta kuukausittain ja pienimpien kvartaaleittain. Suurimmat asiakkaat pystyvät seuraamaan musiikkipalvelujen tapahtumia päivittäisellä ja jopa reaaliaikaisella tasolla.

Haastattelujen perusteella tämä osa kokonaisprosessista on suhteellisen ongelmaton, sillä tuotteiden ja äänitteiden oikeudenomistajien tunnistaminen on varsin helppoa ISRC- ja EAN/UPC-koodien sekä erilaisten yhtiöiden sisäisten tunnisteiden perusteella.

Rojalteihin oikeutetut artistit saavat korvauksensa indie- tai major-levy-yhtiöiden kautta kunkin levytys sopimuksen ehtojen mukaisesti. Artistien osalta raporteissa ei haastattelujen mukaan ole yleensä systemaattisia ongelmia, mutta yksittäisiä puutteita tai virheitä saattaa ajoittain esiintyä. Niiden huomaaminen vaatii tarkkuutta sekä heitä edustavilta tahoilta kuten managereilta että artisteilta itseltään, mutta puutteiden ja virheiden todentaminen ja selvittäminen saattaa olla vaikeaa yksistään artistin omin voimin. Tällöin käytötapauhtumien ja summien vertailukohtina käytetään esimerkiksi aiempia raportteja.

Teosten osalta raportointiprosessi on huomattavasti monimutkaisempi. Musiikkipalvelut joutuvat suodattamaan tietoa käyttöraportteihinsa sen mukaan, mikä taho edustaa kutakin teosta tai sen osaa eri maantieteellisillä alueilla kulloisellakin hetkellä³⁴. Musiikkipalvelut haluavat välttää tilanteita, joissa ne saisivat samoja teoksia tai niiden osuuksia koskevia päällekkäisiä tai moninkertaisia laskuja eri tahoilta.

Raporttien käsittely, laskutus ja tilitys oikeudenomistajille tapahtuivat aiemmin pitkälti kansallisissa tekijänoikeusjärjestöissä, mutta musiikin internet-jakelun ja –käytön räjähdysmäisen

³⁴ Ks. luku 2.1

kasvun seurauksena toiminta on siirtynyt esimerkiksi Suomessa Teoston osalta pitkälti sille ns. back office –palveluja tarjoavien tahojen eli ICE:n ja NMP:n³⁵ hoidettaviksi.

Raporttien käsittelyn suurin haaste liittyy oikeiden teosten ja oikeudenomistajien löytämiseen levy-yhtiöiden tuottaman ja musiikkipalveluille välitetyn metadatan perusteella. Tällöin tunnistaminen perustuu käytännössä pitkälti teoksen ja sen tekijöiden musiikkipalveluille ilmoitettuihin nimiin sekä ISRC-koodiin. Tämä tarkoittaa sitä, että teokset ja ääniteurat täytyy pystyä yhdistämään oikein. Ongelmia syntyy esimerkiksi tilanteissa, joissa eri musiikkipalvelut toimittavat samaa yksittäistä ääniteuraa koskevia mutta toisistaan poikkeavia tietoja.

Tietojen yhdistämis- eli matching-työssä käytetään yleensä apuna eri tietokantojen yhdistelmiä. Eri tahot ovat myös tehneet yhteistyötä luodakseen kumulatiivisia tietokantoja, joissa on yhdistetty jo valmiiksi paljon käytettyjen ääniteurien ja teosten tietoja sekä erilaisia muita tunnisteita.

Paraskaan metadata ei kuitenkaan auta tunnistamisessa, jos käytettyä teosta ei ole äänitteen käyttöajankohtaan mennessä saatu rekisteröityä tekijänoikeusjärjestelmiin. Tällöin luodaan useimmiten järjestelmiin uusi teos käyttöraporttien perusteella ja se jätetään odottamaan varsinaista oikeudenomistajien suorittamaa teoksen rekisteröintiä. Haastattelujen perusteella täydentävää ja varmentavaa tietoa haetaan satunnaisesti myös auktorisoimattomista lähteistä kuten Wikipediasta.

Back office –toimijat ovat myös kehittäneet algoritmeja, jotka oppivat korjaamaan raporteista ilmeisiä virheitä kuten lyöntivirheet usein toistuvien nimien osalta. Tämä johtuu siitä, että NMP:n ja ICE:n kaltaisille toimijoille ei ole mahdollista kontrolloida manuaalisesti heille toimitetun metadatan sisällön laatua muuten kuin puhtaasti taloudellisen merkityksen mukaisessa prioriteettijärjestyksessä ja niille toiminnastaan jäävän katteen mahdollistamissa puitteissa.

Raporttien automaattisen käsittelyn osalta on kuitenkin tehty edistysaskeleita viimeisten parin vuoden aikana. Esimerkiksi NMP:n piirissä³⁶ erityisesti datan määrän ja sen taloudellisen arvon suhteessa on päästy jo lähelle indeksilukua 100. Samaten eniten käytettyjen ääniteurien osalta tilanne on parantunut tekijätietojen osalta merkittävästi.

Esimerkiksi NMP:n käsittelemistä tiedoista kesäkuussa 2015 käytetyimpien teosten Top 100 –listalla jopa 42 % teoksista puuttui tekijä- ja kustantajatiedot, kun tammikuussa 2017 enää vain 4 %. Tilanne on kuitenkin vielä kaukana hyvästä. Kaikkien raportoitujen raitojen 10 % kärjessä, joka edustaa noin 90 % taloudellisesta arvosta, yli kolmasosassa tapauksista puuttuu edelleen tekijätiedot.

Kaiken kaikkiaan tilanne ei ole haastattelujen perusteella kehittynyt parin viime vuoden aikana yhtä nopeasti kuin alan toimijat ovat odottaneet. Pääsyy tähän katsottiin olevan prosesseissa, jotka ovat pysyneet jokseenkin samanlaisina jo vuosikymmenen ajan. Tunnisteiden käyttö ja prosessit ovat myös edelleen liian vaihtelevia eri toimijoiden kesken, mikä yhdistettynä erilaisiin sopimustulkintoihin aiheuttaa haasteita sujuvalle ja tehokkaalle toiminnalle.

³⁵ Ks. Luku 2.1

³⁶ Suomen ja Pohjoismaiden osalta tässä yhteydessä ei voida esittää kaikilta osin täsmällisiä lukuja, sillä ne ovat liikesalaisuuksia.

Digitaalisten musiikkipalvelujen lähettämien raporttien osalta prosessissa ilmenee seuraavia haasteita ja ongelmia:

- Teoksiin liittyvien oikeuksien kompleksinen omistajuus ja hallinnointi
- Toiminnan perustuminen levy-yhtiöiden tuottamaan metadataan
- Eri tietokantojen yhdistäminen automaattisen matchingin asteen nostamiseksi
- Samaa teosta koskeva mutta toisistaan poikkeava metadata eri toimijoilta
- Ei juurikaan mahdollisuutta manuaaliseen selvitystyöhön
- Raporteissa on mukana teoksia, joista puuttuu tekijätiedot tai kyseiset teokset rekisteröidään järjestelmiin vasta huomattavasti äänitteen julkaisemisajankohdan jälkeen

3.2. Metadatan siirtoketjun yleisen tason haasteita ja ongelmia

Edellä kuvattujen eri vaiheisiin liittyvien haasteiden ja ongelmien lisäksi on syytä mainita joitakin koko prosessia yleisemmällä tasolla koskevia kysymyksiä.

Metadataprosessia kokonaisuudessaan vaivaa **pirstaleisuus ja modulaarisuus**. Eri toimijat näkevät ja tekevät vain oman osansa kokonaisuudesta, mutta heillä ei yleensä ole joko halua tai mahdollisuutta seurata ja kehittää sitä kokonaisuudessaan. Prosesseja koskeva kritiikki kohdistuu yleensä yksittäisiin ja pistemäisiin asioihin, mutta harvat haastattelemistani henkilöistä nostivat esiin laajempia asiakokonaisuuksia oman välittömän intressipiirinsä ulkopuolelta. Prosessien toimivuudesta ei ole juurikaan käyty koko alan yhteisiä keskusteluja, sillä tilanteeseen on sopeuduttu ja katsottu sen toimivan nykyisellään joko kunkin omien intressien osalta riittävän hyvin tai että ongelmiin vaikuttamisen on katsottu olevan omien mahdollisuuksien ulottumattomissa.

Toinen yleisen tason kysymys on **Suomen asema osana kansainvälistä musiikkiteollisuutta**. Muutamat alan keskeiset yritykset ja järjestöt määrittelevät ja ohjaavat monia metadatan tuottamiseen ja välittämiseen liittyviä seikkoja kansainvälisellä tasolla. Tällöin suomalaisten toimijoiden mahdollisuudet vaikuttaa suoraan prosesseihin ovat rajoitettuja. Suomalaisten tahojen mahdolliset vaikutustavat voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1. Seikat, joihin voidaan vaikuttaa suoraan kansallisella tasolla
2. Metadataan liittyvien ns. best practises –käytäntöjen luominen ja pilotoiminen Suomessa sekä niiden vieminen kansainvälisille markkinoille
3. Osallistuminen kansainvälisiin alan kehityshankkeisiin joko kattojärjestöjen, konsernien tai yksittäisten yhteisprojektien kautta

Jotkut haastateltavat kritisoiivat sitä, että monet metadataa koskevat kansalliset ja kansainväliset **kehityshankkeet hoitavat oireita, mutta eivät sairauksia eli ongelmien juurisyytä**. Prosesseja voidaan saada kehityshankkeilla tehokkaammiksi ja kattavammiksi, mutta syvällä olevia rakenteellisia ja toimintakulttuuriin liittyviä muutoksia on hyvin vaikeaa toteuttaa. Tällaisia ovat esimerkiksi täydellisten esittäjä tietojen saaminen systemaattisesti mukaan metadataan, teoksia koskevan tiedon saaminen avoimesti saataville alan toimijoiden kesken sekä rikkaamman metadatan tarjoaminen kuluttajille suoratoistopalvelujen käyttöliittymissä.

Alan piirissä on lisäksi havaittavissa, että vaikka äänitebisneksen painopiste on jo siirtynyt pitkälti digitaaliseen, **alan toimintakulttuuri on edelleen ainakin osittain kiinni fyysisten tuotteiden maailmassa**. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, kuinka fyysisten tallenteiden ns. label copy – tietojen rekisteröinnissä toimitetaan kaikki esittäjätiedotkin eteenpäin, mutta sitä ei katsota mahdolliseksi ja tarpeelliseksi digitaalisten tuotteiden osalta.

4. RATKAISUMALLEJA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA

Tässä luvussa käsitellään aluksi edellisessä luvussa esitettyjä haasteita ja ongelmia analysoimalla niiden syitä sekä esittämällä toimenpide-ehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Sen jälkeen esitellään tiiviisti parhaillaan menossa olevia kansainvälisiä metadataa koskevia kehityshankkeita.

4.1. Haasteita ja ongelmia sekä niiden ratkaisumalleja

Seuraavassa luettelossa on käsitelty tarkemmin edellisessä luvussa kuvattuja keskeisiä haasteita ja ongelmia. Luettelossa on yhdistetty yksittäisiä havaintoja laajemmiksi asiakokonaisuuksiksi siten, että toimenpide-ehdotukset kattaisivat mahdollisimman laajasti myös ne haasteet ja ongelmat, joita ei käsitellä tässä yhteydessä erikseen.

Luettelon numerointi on luonteeltaan tekninen eli numerot eivät viittaa merkitykseen tai prioriteettijärjestykseen. Kunkin kohdan kehittämisen tai ratkaisemisen vaikeusastetta on arvioitu asteikolla 1-5, jossa 1 = helposti ratkaistava ja 5 = erittäin vaikeasti ratkaistava. Toimenpide-ehdotuksien lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia metadataprosesseihin on arvioitu myös asteikolla 1-5, jossa 1 = vähäinen ja 5 = erittäin merkittävä. Lyhyellä aikavälillä tarkoitetaan tässä yhteydessä 1-2 vuoden ja pitkällä 3-5 vuoden perspektiiviä.

1. Studiotyövaiheessa esiintyviä taiteilijoita, teoksia ja kustantajia koskeva tiedonkeruu ei ole systemaattista. Vastuuhenkilöillä ja heistä erityisesti taiteellisilla tuottajilla ei ole taloudellista insentiiviä tuottaa mahdollisimman laadukasta metadataa.

Syyt: Studiotyön luonne, jossa korostetaan ensi sijassa esityksille sopivan ilmapiirin luomista. Tämän seurauksena hallinnolliset työt jäävät helposti toissijaisiksi.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Studiolistojen tuominen takaisin käyttöön digitaalisessa muodossa. Jonkinlainen taloudellinen kannustin taiteellisille tuottajille toimittaa mahdollisimman laadukasta metadataa.

Toimenpide-ehdotuksia: Tutkitaan, sosisiko jokin kansainvälisillä markkinoilla jo tarjolla olevista digitaalisista sovelluksista kuten ruotsalainen Auddly³⁷, johon voidaan lisätä mukaan myös laulujen sanat, standardiksi Suomen markkinoille. Jos ei, kehitetään sovellus Suomessa alan yhteisvoimin sopivan kehittäjäkumppanin kanssa, joka voi viedä ratkaisun myös kansainvälisille markkinoille. Kun järjestelmä on etabloitunut, integroidaan se alan toimijoiden järjestelmiin. Blockchain-teknologiaan³⁸ perustuvat ratkaisut soveltuisivat tähän tarkoitukseen hyvin.

Vaikeusaste: Tutkiminen 1, uuden sovelluksen tuottaminen 2, implementointi 3

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 2/4

³⁷ www.auddly.com

³⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Blockchain>; ks. myös luku 4.2

Muita huomioita: Korostetaan nykytilanteessa esiintyvien taiteilijoiden, tekijöiden ja musiikkikustantajien omaa vastuuta tarkistaa itseään koskevia tietoja eri yhteyksissä.

2. Uuden teoksen rekisteröinti tekijänoikeusjärjestöjen tietokantoihin saattaa tapahtua vasta kauan sen jälkeen, kun äänite on jo julkaistu markkinoille. Tämä vaikeuttaa teoksen tunnistamista ja korvausten kohdistamista oikeudenomistajille.

Syyt: Tekijöiden ja kustantajien vakiintuneet tavat sekä ymmärryksen puute ripeään ilmoitusaikataulun merkityksestä.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Teosilmoitusten tekemisen nopeuttaminen eri keinoin.

Toimenpide-ehdotuksia: Jatkuva tiedottaminen ilmoitusaikataulun merkityksestä kunkin oikeudenomistajan ansainnan kannalta. Korostetaan tämän merkitystä sekä tilityksen nopeuden tuomien etujen että viiveiden aiheuttamien kulujen osalta.

Vaikeusaste: 1

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 2/3

Muita huomioita: Teosten rekisteröimiseen ja niiden tunnistamiseen liittyvät myös aiemmin kuvatut ongelmat teosten ja tekijöiden nimien suhteen. Tämä ongelma koskee kuitenkin kaikkia musiikin käytön osa-alueita, ei vain onlinea, ja sen ratkaisemiseksi on tehty työtä järjestöjen parissa jo pitkään. Vastaavan kaltaisia ongelmia esiintyy myös levy-yhtiöissä artistien nimien osalta.

3. Jos teoksella on useampi kuin yksi tekijä ja kustantaja, eri rekisteröinti-ilmoitusten yhdistämisessä saattaa esiintyä ongelmia, mikä aiheuttaa ongelmia raporttien käsittelyssä ja tilityksissä.

Syyt: Kansainvälisen online-lisensoinnin ja hallinnoinnin pirstaloituminen sekä eri toimijoiden eritahtinen sopeutuminen uudennaisiin toimintamalleihin ja järjestelmiin.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Eri toimijoiden prosessien ja tärkeimpien tunnisteiden käytön yhdenmukaistaminen mahdollisimman pitkälle. Hallinnoinnista vastaavien toimijoiden rekisteröintijärjestelmien kehittäminen.

Toimenpide-ehdotuksia: Järjestöjen asiakaspalaute back office –toimijoille ja osallistuminen kansainväliseen kehitystyöhön joko suoraan tai alan kattojärjestöjen kautta.

Vaikeusaste: 4

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 3/4

Muita huomioita: Tältä osin kehitystyö tapahtuu pitkälti maamme ulkopuolella suurimpien alan toimijoiden piirissä, joten siihen vaikuttaminen suoraan Suomesta käsin on haasteellista.

4. Pienimpien levy-yhtiöiden osalta ilmenee puutteita musiikkialaa koskevissa perustiedoissa ja –taidoissa sekä ongelmia asenteissa, minkä vuoksi niiden tuottama metadatakin on usein laadultaan heikkoa.

Syyt: Toiminta on luonteeltaan enemmän harrastamista kuin ammattimaista liiketoimintaa.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Informaation ja koulutuksen tarjoaminen eri tavoin eri yhteyksissä.

Toimenpide-ehdotuksia: Luodaan alan yhteisin toimenpitein ajan tasalla pidettäviä tietopaketteja, joita on saatavana helposti sekä verkon kautta että muun muassa studioiden ja jakelijoiden kautta. Järjestetään sopivissa yhteyksissä asiaa koskevia seminaareja ja työpajoja.

Vaikeusaste: 1

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 1/2

Muita huomioita: Pienimpien levy-yhtiöiden osuus kokonaismarkkinoista on pieni, joten laadun paraneminen ei vaikuta merkittävästi alan kokonaistalouteen. Parhaimmillaan toimenpiteet voivat tehostaa toimintaa ja pienentää kuluja manuaalisten vaiheiden vähenemisen myötä.

5. Major-yhtiöiden ja musiikkipalvelujen metadatajärjestelmien määrittelyt tehdään kansainvälisellä tasolla, mikä rajoittaa kansallisen tason kehitysmahdollisuuksia ja saattaa aiheuttaa joitakin ongelmia suomen kielen käytön osalta.

Syyt: Järjestelmien määrittely- ja kehitystyö tehdään kansainvälisellä tasolla Suomen ulkopuolella suurimpien alan toimijoiden piirissä.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Vaikuttaminen asiaan sekä konsernien sisältä käsin että asiakaspalautteen muodossa.

Toimenpide-ehdotuksia: Tuotetaan Suomessa alan yhteisiä kehitysehdotuksia ja viestitään ns. best practise –käytännöistä kansainvälisellä tasolla.

Vaikeusaste: 4

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 1/3

Muita huomioita: Musiikkipalvelujen edustajat kertoivat, että he saavat yllättävän vähän asiakaspalautetta levy-yhtiöiltä, musiikkikustantajilta ja tekijänoikeusjärjestöiltä.

6. Pienimpien levy-yhtiöiden ja joidenkin aggregaattoreiden tuottaman metadatan ongelmana on muodollisesti oikea, mutta sisällöltään heikkolaatuinen tieto. Tämä aiheuttaa puolestaan ongelmia ääniteurien ja teosten tunnistamisessa raporttien käsittelyn yhteydessä.

Syyt: Puutteet perusosaamisessa ja resursseissa sekä asenneongelmat.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Metadatan laatuun perustuvien sanktioiden ja kannustimien sopivien yhdistelmien kehittäminen asiakkuuksien hoitamisessa.

Toimenpide-ehdotuksia: Kehitetään järjestelmiä, jotka palkitsevat konkreettisesti parempilaatuisesta metadatasta esimerkiksi etuoikeuksina ja alennuksina, ja rankaisevat huonolaatuisesta metadatasta kaikissa metadatan siirtoprosessin vaiheissa. Tuotetaan ja jaetaan alan yhdessä tuottamia asiaa koskevia informaatiopaketteja.

Vaikeusaste: 3

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 2/3

Muita huomioita: Vähemmän käytetyn repertoarin osa, josta toimitetaan joko puutteellista tai virheellistä metadataa, aiheuttaa suurimman osan manuaalisesta työstä siltä osin kuin sitä on mahdollista edes tehdä mielekkään tuotto-kulu-suhteen puitteissa.

7. Musiikkipalvelut ovat täysin riippuvaisia levy-yhtiöiden heille toimittamasta metadatasta. Teostietojen ja ISWC-koodien saaminen suoraan tekijänoikeusjärjestöiltä on vaikeaa. Musiikkipalvelut eivät saa tällä hetkellä esiintyviä taiteilijoita koskevaa luotettavaa tietoa pääartisteja lukuun ottamatta mistään.

Syyt: Musiikkipalvelut saavat metadatansa vain levy-yhtiöiltä, jotka myös omistavat datan. Teoksia koskeva tarkempi tieto ei ole yleensä saatavilla musiikkipalveluille suoraan järjestöistä. Musiikkipalvelut eivät ole tutkineet mahdollisuuksia hyödyntää naapurioikeuksia hallinnoivien järjestöjen tietokantoja esiintyviä taiteilijoita koskevien tietojen osalta.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Tekijänoikeusjärjestöjen teostietokantoja avataan nykyistä laajemmin musiikkipalvelujen käyttöön. Suomen osalta tutkitaan mahdollisuuksia hyödyntää Gramexin tietoja metadatan tuottamisessa ja raporttien käsittelyssä.

Toimenpide-ehdotuksia: Musiikkipalvelujen ja teoksia edustavien järjestöjen välillä tulee jatkaa keskusteluja nykyistä laajemmista tiedonvaihdomahdollisuuksista. Käynnistetään keskustelu Gramexin piirissä järjestön tietojen erilaisista mahdollisista hyödyntämistavoista metadatan tuottamisessa ja raporttien käsittelyssä.

Vaikeusaste: 4

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 2/4

Muita huomioita: Musiikkipalvelut eivät ole haastattelujen mukaan ole keskustelleet Gramexin kanssa toistaiseksi lainkaan sen tietokannan mahdollisesta hyödyntämisestä.

8. Tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden moraaliset oikeudet eivät toteudu, koska suoratoistopalvelujen käyttöliittymissä kuluttajille ei ole saatavana tekijöitä ja esiintyjiä koskevia tietoja.

Syyt: Musiikkipalvelut ovat riippuvaisia levy-yhtiöiden toimittamasta metadatasta, jonka laatu vaihtelee paljon ja on puutteellista erityisesti esittäjä tietojen osalta. Suuret levy-yhtiöt katsovat, että rikkaampi metadata ei kiinnosta lainkaan keskimääräistä kuluttajaa eikä tuota yhtiöille mitään taloudellista etua. Alan vakiintuneet käytännöt eivät tue ko. tietojen esittämistä musiikkipalveluissa.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Musiikkipalvelut ryhtyvät vaatimaan esiintyviä taiteilijoita koskevia tietoja levy-yhtiöiltä ja jakelijoilta sekä tutkivat mahdollisuuksia hyödyntää naapurioikeuksia hallinnoivien järjestöjen tietokantoja. Artistien levytyssopimuksiin lisätään vakioehdoksi velvoite levy-yhtiöille tuottaa ja toimittaa täydellistä esiintyviä taiteilijoita koskevaa metadataa musiikkipalveluille. Tekijänoikeusjärjestöt avaavat teoksia ja tekijöitä koskevia tietokantiaan nykyistä laajemmin musiikkipalvelujen käyttöön. Rikkaamman metadatan esittämisen lisäarvoa tuottavia uusia mahdollisuuksia tutkitaan: näitä voivat olla esimerkiksi metadatan hyödyntäminen markkinoinnin kohdentamisessa, suoratoistopalvelujen ilmaisten/mainosrahoitteisten ja premium-tasojen differoinnissa, asiakaspidon parantamisessa ja artisti-fani-suhteen syventämisessä. Metadatan esittäminen käyttöliittymässä käyttäjälle voidaan toteuttaa optiotoimintona. Moraalisten oikeuksien implementointi juridisin keinoin.

Toimenpide-ehdotuksia: Alan toimijat etsivät ensi sijassa yhteisvoimin taloudellisia insentiivejä nykyistä rikkaamman metadatan tuottamiseksi, välittämiseksi ja esittämiseksi musiikkipalveluissa. Muissa listan kohdissa mainittuja metadatan laatuun ja saatavuuteen liittyviä ongelmia ja haasteita ratkaistaan.

Vaikeusaste: 5

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 1/4

Muita huomioita: Rikkaamman metadatan esittämistä puoltavien tahojen on saatava myös kuluttajat tietoisiksi asiasta ja tukemaan aihetta koskevia vaatimuksia. Metadata on tekijöille ja esittäville taiteilijoille merkittävä tapa markkinoida omaa osaamistaan ja saada uusia työtilaisuuksia.

9. Teoksiin liittyvien oikeuksien kompleksinen omistajuus ja hallinnointi.

Syyt: Pitkällä aikavälillä muodostuneet alan kansainväliset rakenteet ja toimintatavat. Kansainvälisellä tasolla anglo-amerikkalaisten toimijoiden disruptiiviset online-lisensoinnin ja –hallinnoinnin mallit.

Mahdollisia ratkaisumalleja: Teoksia koskevan tiedon saaminen avoimemmaksi. Tiedon kokoaminen useista lähteistä suuremmiksi pooleiksi ja pääsyn tarjoaminen tietoon. Tunnisteiden käytön ja prosessien yhdenmukaistaminen kaikkien alan toimijoiden parissa.

Toimenpide-ehdotuksia: Toteutetaan järjestöjen, musiikkikustantajien ja back office –toimijoiden yhteistyönä valikoituja kehityshankkeita.

Vaikeusaste: 5

Vaikutus lyhyt/pitkä aikaväli: 2/5

Muita huomioita: Aihetta koskevia kansainvälisiä hankkeita on ollut ja on parhaillaan käynnissä useita (ks. luku 4.2). Kotimaisten tahojen mahdollisuudet vaikuttaa niihin merkittävästi ovat edellisissä kohdissa todetuilla tavoilla rajalliset.

Koska kotimaiset musiikkialan toimijat eivät ole juurikaan keskustelleet metadataan liittyvistä kysymyksistä yhdessä, ehdotan prosessin aloittamista seuraavalla tavalla:

- Raportin julkaisemisen jälkeen sen tilanneet tahot kutsuvat kaikkien olennaisten aiheeseen liittyvien tahojen edustajat pyöreän pöydän keskusteluihin.
- Keskustelujen runkona käytetään tämän raportin tuloksia.
- Jos keskustelujen alkuun saattaminen alan omin voimin osoittautuu hankalaksi, pyydetään jokin uskottava ulkopuolinen taho kuten opetus- ja kulttuuriministeriö vetämään alkuvaiheen keskusteluja.
- Keskusteluissa käsitellään sitä, mitkä ongelmat ovat helpoimmin ja nopeimmin ratkaistavissa tai miten tilannetta niiden osalta voidaan parantaa yksinkertaisilla toimenpiteillä. Toimitaan ratkaisu- eikä ongelmakeskeisesti ja vältetään keskinäistä syyttelyä.
- Sovitaan yhtäältä ensimmäisistä konkreettisista toimenpiteistä ja toisaalta siitä, millä tavoin keskusteluja ja yhteistä kehittämistoimintaa alan sisällä jatketaan.
- Tavoitteena on edetä pienen konkreettisin askelin siten, että sovitut toimenpiteet eivät rasita kohtuuttomasti yksittäisiä tahoja kulujen tai henkilöresurssien käytön osalta. Tarvittaessa sovitetaan kulujen jakamisesta tapauskohtaisesti reilulla ja läpinäkyvällä tavalla tai haetaan kehityshankkeille tukea relevanteilta tahoilta.
- Tavoitteiden asettamisessa tulee ensi sijassa keskittyä aiheisiin, joiden avulla voidaan saavuttaa taloudellisia tai muita mitattavissa olevia konkreettisia etuja.
- Keskusteluissa koordinoitaan keinoja, joilla kotimaiset alan toimijat pyrkivät vaikuttamaan kansainvälisen tason toimijoihin.
- Yhteistyön saavutuksista tiedotetaan kansainvälisellä tasolla ja viedään muihinkin maihin hyväksi havaittuja ratkaisuja ja ns. best practise –käytäntöjä.

4.2. Kansainvälisiä kehityshankkeita

Edellä esitettyjen toimenpide-ehdotusten lisäksi on huomioitava, että kansainvälisellä tasolla on jo ollut ja on parhaillaan käynnissä useita metadataan liittyviä kehityshankkeita. Niillä voi parhaimmillaan olla keskeinen merkitys raportissa kuvattujen haasteiden ja ongelmien ratkaisemisessa. Haasteiden monimutkaisuuden vuoksi ei kuitenkaan ole realistista odottaa ”hopealuoteja”, jotka ratkaisisivat edellä kuvattuja ongelmia helposti, nopeasti ja kattavasti.

Open Music Initiative³⁹ (OMI) on nimensä mukaisesti eri tahoille avoin globaali hanke. Sen puitteissa pyritään kehittämään digitaaliseen musiikkiliiketoimintaan ratkaisuja, jotka yksinkertaistaisivat ja tehostaisivat nykyisiä prosesseja. Tässä taloudelliseen voittoon

³⁹ <http://open-music.org/#open-music-initiative-1>

tähtäämättömässä hankkeessa on mukana niin akateemisia instituutioita, musiikki- ja media-alojen yrityksiä, teknologiayrityksiä sekä hallinnollisia ja poliittisia tahoja.

OMI ei esimerkiksi pyri rakentamaan yhteistä tietokantaa vaan sen päätavoitteena on tuottaa open source –pohjaisia avoimia ns. minimum viable interoperability -rajapintoja eli API:ja⁴⁰. Ne mahdollistavat erilaisten tahojen ja niiden järjestelmien yhteistoiminnan ilman syvempiä integraatioita. Hankkeen ensimmäinen raportti, joka sisältää em. rajapintojen määrittelyt, julkaistiin kesällä 2017⁴¹.

PRS For Music, SACEM, ASCAP ja IBM ovat puolestaan käynnistäneet hankkeen, jossa **tutkitaan blockchain-tekniikan tarjoamia mahdollisuuksia** hallinnoida auktorisoitua tietoa musiikkiin liittyvissä oikeuksissa.⁴² Projektissa tutkitaan muun muassa uusia vaihtoehtoja äänite- ja teostietojen sekä ISRC- ja ISWC-tunnisteiden yhdistämiseksi blockchain-tekniikan avulla. Hankkeen haasteellisuudesta kertoo se, että kun em. järjestöt antoivat kukin pilottivaiheessa 25.000 ISRC-ISWC-linkkiään yhteiseen tietokantaan, kävi ilmi, että vain 20 % niistä löytyi kaikkien järjestöjen tietokannoista.⁴³

Koalition tavoitteena on kehittää malli, jossa voitaisiin luoda yhteinen, ei-keskitetty tietokanta, jossa olisi reaaliaikaiset päivitys- ja tiedonhakumahdollisuudet. Osapuolet ovat kuitenkin todenneet, että blockchain-tekniikan varhaisen kehitys- ja omaksumisvaiheen vuoksi konkreettisempia ja laajavaikutteisempia tuloksia ei ole odotettavissa vielä lähitulevaisuudessa vaan pikemminkin vasta vuosien päästä.

Kaiken kaikkiaan musiikkiteollisuudessa tutkitaan ja kokeillaan parhaillaan laajalla rintamalla blockchain-tekniikan mahdollisuuksia muissakin kuin metadataa koskevissa kysymyksissä. Esimerkiksi Suomessa Teosto julkisti toukokuussa 2017 asiaa koskevan hankkeen⁴⁴.

Konkreettisimmista äänite- ja teostietokantojen yhdistämisprojekteista voidaan mainita esimerkkinä Ison-Britannian tekijänoikeusjärjestöjen **PPL:n⁴⁵ ja PRS For Musicin⁴⁶ yhteinen hanke**, jossa ei ole myöskään pyritty luomaan uutta tietokantaa vaan yhdistämään järjestöjen omissa tietokannoissa jo olemassa olevat tiedot toisiinsa.⁴⁷ Hankkeessa on ollut mukana myös Australian APRA AMCOS⁴⁸, ja keskusteluja yhteistyöstä on käyty lisäksi amerikkalaisen SoundExchangen⁴⁹ kanssa.

⁴⁰ API (engl.) = Application Programming Interface eli ohjelmointirajapinta;
https://en.wikipedia.org/wiki/Application_programming_interface

⁴¹ <http://open-music.org/our-api/>

⁴² Music Ally 10.4.2017; alalla on vireillä myös useita muita blockchainiin liittyviä hankkeita

⁴³ Music Confidential 15.4.2017

⁴⁴ <https://www.teosto.fi/teosto/uutiset/teosto-kehittää-blockchain-alustaa-musiikin-tekijänoikeusjärjestöille>

⁴⁵ <http://www.ppluk.com>

⁴⁶ <https://www.prsformusic.com>

⁴⁷ Music Confidential 17.3.2017

⁴⁸ <http://apraamcos.com.au>

⁴⁹ <https://www.soundexchange.com>

Maaliskuuhun 2017 mennessä järjestöt olivat onnistuneet yhdistämään tietokantojensa yhteisajoilla noin 2,5 miljoonaa ääniteuraa ja noin miljoona teosta toisiinsa luotettavalla tavalla. ISRC:n ja ISWC:n lisäksi hankkeessa on hyödynnetty muitakin tunnisteita. Seuraavassa vaiheessa järjestöt pyrkivät laajentamaan hankkeensa myös muiden järjestöjen piiriin.

Yhdysvalloissa johtavat teospuolen tekijänoikeusjärjestöt ASCAP ja BMI ovat myös tutkineet mahdollisuuksia yhdistää teostietokantojaan⁵⁰. Tilanteen haasteellisuudesta kertoo se, että maan kolmas ja pienin järjestö SESAC ei ole mukana hankkeessa. Lisäksi äänitealan kattojärjestö RIAA ja kustantajien kattojärjestö NMPA ovat käynnistäneet oman vastaavan hankkeensa ilman em. teospuolen järjestöjä.⁵¹

Alan vakiintuneiden toimijoiden lisäksi monet **start-up-yritykset** pyrkivät luomaan uudenlaisia ratkaisuja ilman aiemman historian painolastia ja hyödyntämään uusimpia teknologioita kuten blockchainia ja tekoälyä. Yksi esimerkki tällaisesta on jo aiemmin mainittu ruotsalainen Auddly⁵², joka muun muassa pyrkii luomaan järjestelmän, jolla teokselle voitaisiin luoda ISWC-koodi tai jonkinlainen esikoodi jo studiotyövaiheessa.

Nämä esimerkit osoittavat, että metadataan liittyviä haasteita ja ongelmia pyritään ratkomaan monilla eri kansainvälisillä forumeilla, ja jossain määrin jopa kilpaillen ja päällekkäinkin. Suomalaisten alan toimijoiden on syytä seurata tällaisten hankkeiden etenemistä tarkasti, osallistua niihin mahdollisuuksien mukaan ja soveltaa niissä kehitettäviä ratkaisuja myös kotimaassa mahdollisimman ripeästi.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellisissä luvuissa kuvatuista metadataan liittyvistä haasteista ja ongelmista on vedettävissä joitakin yleisen tason johtopäätöksiä, joita voidaan käyttää johtoajatuksina yksittäisiä kysymyksiä ratkottaessa.

Useimpien ongelmien taustalta löytyy musiikkialan perinteinen kahtiajako äänitteisiin ja teoksiin. Molemmille puolille on syntynyt omat mallinsa, käytänteensä ja kulttuurinsa, joiden yhdistäminen ja yhdistyminen on haasteellista ainakin lyhyemmällä aikavälillä. Lisäksi fyysisten ja digitaalisten äänitteiden toimintakulttuurit eroavat toisistaan, ja niiden lähentyminen ja yhdistyminen vievät oman aikansa.

Tämä asetelma ilmenee esimerkiksi prosessien laadun ja tunnisteiden käytön vaihtelevuutena. Sen seurauksena metadatan siirtoketju muistuttaakin erään haastateltavan mainitseman vertauskuvan mukaisesti perinteistä piirissä käytävää kuiskausleikkiä, jossa henkilöltä toiselle kerrottuna lyhyenkin tarinan sisältö on muuttunut merkittävästi perille päästyään.

⁵⁰ <https://www.bmi.com/news/entry/bmi-ascap-announce-creation-of-new-musical-works-database>

⁵¹ MusicAlly 3.8.2017

⁵² <https://auddly.com>

Yleisimmin ehdotettu ratkaisumalli metadataan liittyviin ongelmiin on ollut jo pitkään yhden globaalin, keskitetyn ja kaiken musiikkiin liittyvän tiedon sisältävän tietokannan luominen. Historia on kuitenkin osoittanut, että tällaiset hankkeet kuten Global Repertoire Database ovat kaatuneet poikkeuksetta taloudellisiin ja poliittisiin kysymyksiin. Tämän vuoksi kansainvälisellä tasolla pyritään tällä hetkellä erilaisissa hankkeissa luomaan suurten kokonaisratkaisujen sijaan pienempien askeleiden osaratkaisuja, jotka voitaisiin nivoa toisiinsa erilaisilla avoimilla rajapinnoilla.

Tässä keskustelussa on tosin jäänyt ainakin julkisuudessa pohtimatta, olisiko kehitysstrategioissa löydettävissä jokin kolmas tie, jonka esikuvan voisi tarjota vaikkapa jokin aivan toinen toimiala.

Metadataa koskevia kehityshankkeita on vaivannut myös syvyyden puute. Yhtäältä niissä on pyritty tekemään teknisiä parannuksia pintatasolla, mutta toisaalta isoihin rakenteellisiin ja toimintakulttuureihin liittyviin kysymyksiin ei ole juurikaan puututtu.

Kaikkia hankkeita yhdistää kuitenkin yksi keskeinen motiivi, jonka taakse kaikkien musiikkialan toimijoiden on helppo ryhmittäytyä. Niin suurten kuin pientenkin kehitysaskelien toteuttaminen ja toteutuminen ovat riippuvaisia siitä, löydetäänkö tarpeeksi suuria yhteisiä insentiivejä. Niitä ovat ennen kaikkea taloudelliset hyödyt, olivat ne sitten lisätuloja tai kulusäästöjä. Sanktiot, jotka perustuvat joko osapuolten välisiin sopimuksiin tai varsinkin kansalliseen tai EU-lainsäädäntöön, ovat ongelmallisia ja haastavia toteuttaa käytännössä liiketoiminnan globaalin luonteen ja implementointiin liittyvien haasteiden vuoksi.

Käytännön tason liiketoiminnassa tarvitaan kuitenkin molempia. ”Porkkanan ja kepin” suhdetta tulee pohtia jatkuvasti osana kaikkia metadatan kehittämishankkeita. Tällä hetkellä kaikki osapuolet keskittyvät ennen kaikkea markkinoiden kasvun aikaan saamiseen, mikä tulee ottaa huomioon kaikissa metadataan liittyvissä kehityshankkeissa.

LIITE: HAASTATTELUT

TOIMIJARYHMÄ	HENKILÖ	YHTIÖ
Tekijät (säv/san/sov)	Immonen Jukka	Fried Music
	Olli Virtaperko	Säveltäjä, muusikko
Esittävät taiteilijat	Sami Kuoppamäki	Freelance-muusikko
	Juho Viljanen	Freelance-muusikko
Musiikkikustantajat	Marja Kortelainen	Warner/Chappell
	Tommi Tuomainen	Elements Music
Musiikkituottajat	Reijo Kiilunen Joel Valkila	Ondine
	Tapio Korjus	Rockadillo
	Jyrki Niskanen Olli Närvä Kaisa Paju	Sony Music
	Irma Agiashvili Juho Koikkalainen	Universal
	Tuija Kytö Teppo Lounema	Warner Music
Aggregaattorit/jakelijat	Erik Brataas	Phonofile
	Tom Pannula	Playground
Musiikin suoratoistopalvelut	Erik Olsson	Spotify
Tekijänoikeusjärjestöt	Markus Kaarto Jeni Lindfors Ville Mäkinen Roope Pajasmaa Ano Sirppiniemi	Teosto
	Tuomas Talonpoika	Gramex
Muut järjestöt	Antti Kotilainen Tommi Kyyrä	Musiikkituottajat IFPI Finland
Back officet	Ulrich Kruspe	ICE
	Hans Peter Roth	NMP
Muut	Mika Jussila Pauli Saastamoinen	Finnvox
	Anna Vuopala	Opetus- ja kulttuuriministeriö